

DIM - UDRUGA ZA GRAĐANSKO
OBRAZOVANJE I DRUŠTVENI RAZVOJ
DIM - ASSOCIATION FOR CIVIC
EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT

IBLEROV TRG 9/VI, 10 000 ZAGREB, HRVATSKA
tel/fax +(3851) 455 5447 // 457 2849
www.dimonline.hr
dim@dimonline.hr

Nacionalna
zadoba za
razvoj
civilnoga
društva

*Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u skladu s Ugovorom broj 421-02/05-PP-4/21.
Mislijenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva.
Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Zagreb, Kušlanova 27, <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Akademski *service-learning*

Service-learning je metoda poučavanja/učenja
koja povezuje svrhovit volonterski rad s akademskim učenjem,
osobnim razvojem i razvojem osjećaja građanske odgovornosti

Akademski service-learning

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Kathleen Stacey, Dale L. Rice i Georgea Langer

AKADEMSKI *SERVICE-LEARNING*

Priručnik za nastavnike

Autori: Kathleen Stacey, Dale L. Rice i Georgea Langer

EASTERN MICHIGAN UNIVERSITY™

Office of Academic Service-Learning

Izdavač: Udruga za građansko obrazovanje i društveni razvoj - DIM

www.dimonline.hr

Za izdavača: Martina Stažnik

Prijevod: Ivana Greenspan

Uredile i prilagodile: Anka Kekez i Martina Stažnik

Lektura: Mr.sc. Jasna Novak Milić

Dizajn i tisak: **†BESTIAS**

Priručnik je objavljen u sklopu DIM-ova projekta **“Analiza učinka i razvoj javnih politika prema mladima u RH”** koji je proveden u partnerstvu s Fakultetom političkih znanosti u Zagrebu. Izdavanje ovoga priručnika omogućili su Institut Otvoreno društvo Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Institut Otvoreno društvo Budimpešta.

Ovim putem posebno se zahvaljujemo Kathleen Stacey i Uredu za akademski *service-learning* Sveučilišta Eastern Michigan koji su nam besplatno ustupili autorska prava i dozvolili prijevod i prilagodbu ovoga priručnika. Pozivamo čitatelje da posjete i internetsku stranicu Ureda za akademski *service-learning* na adresi <http://www.asl.emich.edu/> kao i DIM-ovu internetsku stranicu posvećenu metodi *service-learning* www.service-learning.net.

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

“Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u skladu s Ugovorom broj 421-02/05-PP-4/21. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Zagreb, Kušlanova 27, <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>”

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 378.364.467>(035)

364.467:378>(035)

STACEY, Kathleen

Akademski *service-learning* : priručnik za nastavnike / Kathleen Stacey, Dale L. Rice i Georgea Langer, <prijevod Ivana Greenspan; uredile i prilagodile Anka Kekez i Martina Stažnik>.
- Zagreb: DIM - Udruga za građansko obrazovanje i društveni razvoj, 2006.

Prijevod djela: Academic Service-Learning: Faculty Development Manual

ISBN 953-98786-2-4

I. Rice, Dale L. 2. Langer, Georgea

I. Volonterstvo -- Priručnik

II. Volonterstvo -- Vrsoko školstvo

300922101

00

Sadržaj

01

Što je akademski *service-learning*? 9

Definicije

Razlikovanje akademskoga *service-learning*a od ostalih pedagoških metoda

Ključni elementi

1. Volontiranje značajno za zajednicu
2. Jasno osmišljena veza između ciljeva kolegija i volonterskih aktivnosti
3. Strukturirane prilike u kojima studenti mogu sintetizirati svoja iskustva i izvesti iz njih novo značenje dok ih povezuju s ciljevima kolegija

02

Zašto se odlučiti za akademski *service-learning*? 19

Dobrobiti za studente

Dobrobiti za nastavnike

Dobrobiti za udrugu iz zajednice i fakultet

03

Prilagodba kolegija za uključivanje akademskoga *service-learning*a 27

Prvi korak: Ocjenjivanje načina rada

Drugi korak: Identifikacija ciljeva kolegija

Treći korak: Istraživanje akademskoga *service-learning*a

Četvrti korak: Uspostava veze s udrugom iz zajednice

Prvi kontakt s udrugom iz zajednice

Kriteriji za odabir udruge

Postoji li lakši način?

Savjet za uštedu vremena

Peti korak: Preispitivanje studentskih obveza

Hoće li sastavnica akademskoga *service-learning*a biti obvezna ili izborna?

Koliko ćete sati akademskoga *service-learning*a zahtijevati?
Kako ćete tijekom nastave povezati volonterske aktivnosti sa sadržajem kolegija?
Kako ćete vrednovati sastavnicu akademskoga *service-learning*a?
Što ćete izbaciti iz kolegija, a što prilagoditi?
Kako ćete prilagoditi silabus kolegija?

Šesti korak: Organizacija

Izrada rasporeda
Nadzor rada studenata

Sedmi korak: Osmišljavanje značajnih volonterskih aktivnosti u suradnji sa zajednicom

Preduvjeti za provedbu uspješnoga *service-learning*a

Osmi korak: Provedba studentske orijentacije i treninga

Deveti korak: Uključivanje studenata u kritičku sintezu

Rasprave
Dnevnici
Projekti i ispiti koji potiču kritičku sintezu
Savjeti za kritičku sintezu
Uloga terenskoga koordinatora u promicanju kritičke sinteze

Deseti korak: Vrednovanje učenja

Ocjenjivanje studentskih projekata (usmenih i pismenih)
Ocjenjivanje dnevnika

Jedanaesti korak: Proslava postignuća

Dvanaesti korak: Evaluacija programa

Praćenje studentskoga napretka
Završna evaluacija
Dokumentiranje dobiti za zajednicu
Planiranje izmjena za sljedeći put

04

Primjer vremenskoga tijeka kolegija sa sastavnicom
akademskoga *service-learning*a **63**

Prvi tjedni nastave

Tijekom semestra

Na kraju semestra

Nakon kolegija

05

Uvažavanje različitosti 69

06

Problemi vezani za predstavnika zajednice, studente i nastavnike 73

Problemi predstavnika zajednice

Problemi studenata

Problemi nastavnika

07

Ideje za uključivanje akademskoga *service-learning*a u nastavu 77

Popis ideja za kolegije

Biologija

Ekonomija

Hrvatski jezik i novinarstvo

Kemija

Matematika

Političke znanosti

Povijest

Psihologija i sociologija

Računalne i informacijske znanosti

Računovodstvo

Strani jezici

Umjetnost

08

Dodatna literatura 85

Kurikulum

Ostalo

09₈₉

Dodatak A: Primjer opisa sastavnice *service-learning* u sklopu kolegija

Dodatak B: Primjer obrasca za bilježenje vremena volontiranja

Dodatak C: Obrasci za provedbu evaluacije o *service-learningu*

Dodatak D: Primjer evaluacije studenta od strane udruge iz zajednice

10

Literatura 103

01

Što je akademski *service-learning*?

Definicije

Akademski *service-learning* uključuje studente u određeni oblik obvezne volonterske aktivnosti te se koristi tom aktivnosti kao pomoćnim sredstvom za razumijevanje pojmova kojima se bavi kolegij. Slične su metode iskustveno učenje, terenski rad, klinička praksa, praktikumi i terenski projekti. Sve se navedene metode zasnivaju na uvjerenju da učenje teorije uz istodobno praktično iskustvo unapređuje sintezu apstraktnih pojmova.

Niže se nalazi nekoliko definicija koje su osmislile skupine i pojedinci koji zagovaraju akademski *service-learning*:

Service-learning je metoda poučavanja/učenja koja povezuje svrhovit volonterski rad s akademskim učenjem, osobnim razvojem i razvojem osjećaja građanske odgovornosti.

National Youth Leadership Council (1991)

Service-learning je nastavna metoda:

- u kojoj studenti uče i razvijaju se kroz aktivno sudjelovanje u pažljivo osmišljenim volonterskim aktivnostima koje su potrebne zajednici i koje su organizirane u suradnji s fakultetom i zajednicom
- koja je uklopljena u akademski kurikulum ili pruža studentima strukturirane prilike za razmišljanje, razgovor ili pisanje o onome što su učinili i vidjeli tijekom volontiranja
- koja pruža studentima priliku da uporbave novostečene vještine i znanja u praktične svrhe u okviru svoje zajednice
- koja unapređuje znanja stečena na fakultetu tako što širi proces učenja izvan učionice u zajednicu, potiče razvoj građanske odgovornosti, toleranciju i brigu prema drugima

National and Community Service Act (1990)

Cilj je *service-learning*a sjediniti ciljeve učenja i aktivnosti volontiranja na takav način da se oni međusobno potkrepljuju te tako zajedno postižu znatno snažniji učinak nego što bi postigli pojedinačno.

Fenstermacher (1990)

Tablica 1Volontiranje i *service-learning*

<p style="text-align: center;">Volontiranje (izvannastavno)</p>	<p style="text-align: center;"><i>Service-learning</i> (kurikularni)</p> <p>Da bi bio kurikularan, program mora:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zadovoljavati stvarnu potrebu zajednice ili fakulteta. 2. biti uključen u akademski program. 3. pružiti priliku za strukturirano promišljanje. <p style="text-align: center;"><i>National and Community Service Act (1990)</i></p>
<p style="text-align: center;">VOLONTIRANJE</p> <p style="text-align: center;">POSEBNO PRIZNANJE</p> <p style="text-align: center;">VOLONTIRANJE KAO UVJET ZA ČLANSTVO U KLUBU</p> <p style="text-align: center;">VOLONTIRANJE KAO UVJET ZA DIPLOMU</p>	<p style="text-align: center;">NEZAVISNA STUDIJA</p> <p style="text-align: center;">SEMINARSKI RAD</p> <p style="text-align: center;">POSEBNI KOLEGIJ</p> <p style="text-align: center;">INTEGRIRAN KROZ CIJELI KURIKULUM</p>

Prilagodeno prema Crabb, Fritz. (1995). Grand Rapids Public School Office of *Service-Learning*

Jesu li svi vaši primjeri u potpunosti pripadali jednoj od navedenih dviju kategorija? A što je s terenskim radom, kliničkom praksom za medicinske sestre i radne terapeute?

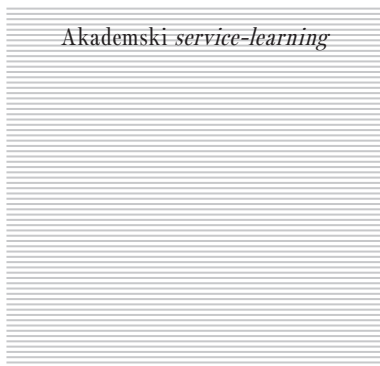
Razlika između akademskoga *service-learning*a i volontiranja sada vam je jasnija, ali što je s razlikom između akademskoga *service-learning*a i profesionalnoga razvoja? Profesionalni razvoj nije plaćeni rad i studenti tijekom njega uče - kako se onda razlikuje od akademskoga *service-learning*a? Razlikuju na dva važna načina, što je prikazano na Slici 1.

Prvo, razlikuje ih sastavnica koja utvrđuje potrebu. Kod akademskog *service-learning*a, udruga¹ iz zajednice je ta koja u suradnji s nastavnikom prepoznaje potrebu, dok je kod profesionalnoga razvoja nastavnik prepoznaje sam.

Drugo, razlikuju se i u odnosu na to kome volonterska aktivnost koristi. Kad studenti volontiraju, primatelji volonterskoga projekta su primarni korisnici. Kada studenti sudjeluju u profesionalnome razvoju, oni su sami primarni korisnici. Međutim, kad studenti sudjeluju u akademskome *service-learning*u, izravne pozitivne učinke osjećaju i oni sami i primatelji projekta.

Kako biste si predočili razliku objašnjenu na Slici 1, nabrojite aktivnosti koje su dio *service-learning* metode i aktivnosti koje čine profesionalni razvoj. Upitajte se na koga će volonterska aktivnost imati pozitivne učinke. Na studente? Na primatelje projekta? Na jedne i druge?

Akademski *service-learning*

Profesionalni razvoj

¹Udruživanje pojedinaca u skupine i njihovo angažiranje u poslovima zajednice i za dobrobit zajednice, u svakome društvu čini posebnu skupinu neformalnih skupina, dobrovoljačkih organizacija, udruga koje djeluju prema javnom interesu i u literaturi se obično nazivaju civilno društvo. Taj pojam uključuje različite vrste udruživanja pojedinaca, gospodarska udruženja, zadruge, sindikate, strukovna udruženja, vjerske udruge, zaklade, ustanove itd. Dijelovi civilnoga društva zalažu se za prava manjina, ženska prava, zaštitu okoliša, skrb o mladima, pružanje raznih pravnih ili socijalnih usluga.

Prema Zakonu o udrugama RH (NN, 88/01) udruga (...) je svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba, koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, te ekološka, humanitarna, informacijska, kulturna, nacionalna, pronatalitetna, prosvjetna, socijalna, strukovna, sportska, tehnička, zdravstvena, znanstvena ili druga uvjerenja i ciljeve, a bez namjere stjecanja dobiti, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja.

Slika 1

Kontekst i fokus aktivnosti u zajednici

Volontiranje	STUDENT → USREDOTOČENOST NA ZAJEDNICU Primarna je briga za zajednicu i aktivnost se odvija u kontekstu zajednice.
Profesionalni razvoj	USREDOTOČENOST NA STUDENTA ← ZAJEDNICA Studentov profesionalni razvoj je primaran, a kontekst je profesionalni program.
Akademski <i>service-learning</i>	STUDENT ↔ ZAJEDNICA Usredotočenost se ravnopravno dijeli između studenta i zajednice, a kontekst čine kolegij i zajednica.

Sigmon (1994) *service-learning* definira kroz tipologiju koja uspoređuje različite programe koji spajaju volontiranje i učenje. U Tablici 2 Sigmon objašnjava da do metode *service-learning* dolazi kada postoji ravnoteža između ciljeva kolegija i ishoda volontiranja.

Tablica 2

Tipologija volontiranja i učenja

<i>service-LEARNING</i>	Ciljevi učenja su primarni, a ishod volontiranja sekundaran.
<i>SERVICE-learning</i>	Ishod volontiranja je primaran, a ciljevi učenja sekundarni.
<i>service-learning</i>	Volontiranje je potpuno odvojeno od ciljeva učenja.
<i>SERVICE-LEARNING</i>	I volontiranje i ciljevi učenja nose istu težinu i svaki od njih unapređuje drugoga za sve sudionike.

(Sigmon, 1994)

Ključni elementi

Korisno je identificirati najvažnije dijelove akademskoga *service-learning*a. To su:

1. volontiranje značajno za zajednicu
2. jasno osmišljena veza između ciljeva kolegija i volonterskih aktivnosti
3. strukturirane prilike u kojima studenti mogu sintetizirati svoja iskustva i izvesti iz njih novo značenje dok ih povezuju s ciljevima kolegija.

Promotrimo pobliže svaki od dijelova.

1. Volontiranje značajno za zajednicu

To znači da volonterske aktivnosti moraju zadovoljavati potrebu koju je identificirala upravo udruga iz zajednice, a ne nastavnik ili studenti. Nastavnik ne govori udruzi koji problemi trebaju biti riješeni niti kakav je rad zajednici potreban, već sluša o problemima koje je identificirala sama udruga. Osim s udrugama, kao s potencijalnim partnerskim organizacijama, partnerstvo se može stvoriti i s odgojnim i obrazovnim javnim ustanovama (fakulteti, škole, dječji vrtići), ustanovama za socijalnu skrb, kao što su starački domovi, domovi za nezbrinutu djecu, te ostalim neprofitnim organizacijama, poput Crvenog križa, raznih sindikalnih udruženja i sl. Zbog preglednosti i lakšega praćenja, u daljnjem će se tekstu rabiti samo riječ udruga za potencijalnu partnersku organizaciju, ali vi možete tijekom razmišljanja o *service-learning* metodi na umu imati i gore navedene ustanove i organizacije.

Koje bi vrste udruga mogle nuditi svrhovite volonterske aktivnosti vašim studentima? Nabrojite tri različite vrste udruga:

1.
2.
3.

(Jeste li uzeli u obzir druge fakultete, škole, skloništa za beskućnike, dječje vrtiće, programe Crvenog križa, omladinske klubove?)

2. Jasno osmišljena veza između ciljeva kolegija i volonterskih aktivnosti

To znači da volonterske aktivnosti moraju unapređivati sadržaj kolegija. Ne biste trebali zahtijevati od studenata da obavljaju volonterske aktivnosti ako one nisu jasno povezane sa sadržajem kolegija. Kad ne bi bilo veze sa sadržajem kolegija, studenti bi sudjelovali samo u volontiranju, a ne u akademskom *service-learningu*.

Koji bi se sadržaji i ciljevi kolegija mogli unaprijediti ili ispuniti kroz sudjelovanje u akademskom *service-learningu*?

1.

2.

3.

Sad nabrojite tri načina na koje biste mogli povezati te ciljeve s volonterskim aktivnostima koje ste nabrojali prije (na primjer, uljepšavanje parka u vezi s prepoznavanjem i klasifikacijom biljaka kao ciljem kolegija).

1.

2.

3.

Postoji jasna veza između volonterskih aktivnosti u kojima studenti sudjeluju u zajednici i sadržaja kojim se nastavnici bave na nastavi. Učenje je znatno učinkovitije kada se stvore takve veze i kada studenti iz prve ruke iskuse podatke koje su dobili u učionici.

3. Strukturirane prilike u kojima studenti mogu sintetizirati svoja iskustva i izvesti iz njih novo značenje dok ih povezuju s ciljevima kolegija

To znači da se vaši studenti uključuju u strukturiranu sintezu tijekom koje povezuju svoje iskustvo volontiranja sa sadržajem kolegija. U postupku sinteze studenti bi trebali biti u mogućnosti izraziti kako je volonterska aktivnost izvela, pojasnila, utvrdila ili ilustrirala pojmove kolegija.

Kakve biste vrste strukturirane sinteze mogli uporabiti u svome kolegiju?

1.

2.

3.

(Jeste li uzeli u obzir dnevnike, video uratke, crteže, seminarske radove, manje i veće skupne rasprave i prezentacije? Sve te i neke druge metode rabe se za sintezu i povezivanje učenja i volontiranja.)

02

Zašto se odlučiti za
akademski *service-learning*?

Akademski je *service-learning* način učenja kroz iskustvo u kojem studenti stječu i primjenjuju akademske vještine baveći se potrebama zajednice i društvenim problemima. "Model iskustvenoga učenja" (Kolb, 1984.) na Slici 2 prikazuje koristan okvir za integraciju iskustva i sintezu elemenata akademskog *service-learning*a.

1. KONKRETNO ISKUSTVO (sudjelujte u volonterskoj aktivnosti)

2. PROMATRANJE S PROMIŠLJANJEM (promatrajte/analizirajte)

3. APSTRAKтна KONCEPTUALIZACIJA (razvijajte teorije/objašnjenja)

4. AKTIVNO EKSPERIMENTIRANJE (djelujte)

Slika 2

Model iskustvenoga učenja

1. Konkretno iskustvo = volonterski rad u udruzi iz zajednice
2. Promatranje s promišljanjem = promatranje i analiza. (Što se dogodilo? Što smo vidjeli, čuli, mirisali, mislili i osjećali dok smo pomagali drugima?)
3. Apstraktna konceptualizacija = razvijanje teorija ili objašnjenja o tome zašto su se događaji razvijali na određeni način. (Kako se iskustvo stečeno volontiranjem uklopilo u ono što smo naučili na satu? Što možemo naučiti iz tog iskustva?)
4. Aktivno eksperimentiranje = djelovanje. (Kako će ovo iskustvo i naše shvaćanje toga iskustva utjecati na naše buduće aktivnosti?)

Prema Kolbovoj teoriji iskustvenoga učenja, akademski *service-learning* studentima pruža konkretno iskustvo koje, kad je volontiranje povezano s ključnim idejama kolegija, može kod studenata potaknuti napredak u usvajanju novih koncepata i njihovo učenje.

Akademski *service-learning* studentima pruža iskustvo drugačije od onoga stečenoga u tradicionalnomu nastavnomu okružju. Howardova (1993) definicija tih razlika predstavljena je u Tablici 3.

Tablica 3Razlike između tradicionalnoga učenja i akademskoga *service-learning*a

Tradicionalno učenje	<i>Service-learning</i> u zajednici
Teorija	Teorija i iskustvo
Tuđe znanje	Osobno znanje
Promatrač	Sudionik
Pojedinačno učenje	Zajedničko učenje
Razlika između nastavnika i studenata	Ublažava se razlika između nastavnika i studenata
Odgovori	Pitanja i odgovori
Potpuna predvidljivost ishoda	Nepredvidljivost ishoda
Homogeni ishodi	Heterogeni ishodi
Izbjegavanje neznanja	Neznanje je resurs
Objektivistička epistemologija	Konektivistička/feministička epistemologija

Razlike su između tradicionalnoga učenja i akademskoga *service-learning*a značajne. One studentima pružaju važne pogodnosti. Iskustvo akademskoga *service-learning*a ima pozitivan učinak na studente, nastavnike, zajednicu i fakultet.

Dobrobiti za studente

Istraživanje o učincima akademskoga *service-learning*a na studente ukazuje da su mnogi od njih pozitivni. Eksperimentalna studija provedena na dodiplomskom kolegiju političkih znanosti (Markus, Howard i King, 1994) zabilježila je zadivljujuće rezultate. Studenti u skupinama koje su slijedile program akademskoga *service-learning*a znatno su češće nego studenti u skupinama koje su slijedile tradicionalni program smatrali da su:

- tijekom kolegija iskoristili sav svoj potencijal
- naučili primjenjivati načela iz kolegija na nove situacije
- razvili veću motiviranost za rad na rješavanju društvenih problema.

Važno je napomenuti da su se tijekom ove studije i ocjene studenata uključenih u akademski *service-learning* znatno poboljšale u odnosu na ocjene studenata koji su pohađali isti kolegij, ali bez komponente akademskoga *service-learning*a.

Podaci u Tablici 4 preuzeti su iz istraživanja provedenoga u učionicama od najnižih razreda osnovne škole do fakulteta (Cairn i Kielsmeier, 1991; Kraft i Swadener, 1994).

Tablica 4

Ishodi za studente uključene u akademski *service-learning*

Osobni razvoj:	Povećanje samopoštovanja i samopouzdanja Povećanje razine osobne odgovornosti Povećanje smisla za osobnu učinkovitost
Profesionalni razvoj:	Aktivno istraživanje profesionalnih interesa Razumijevanje svijeta rada Stjecanje specifičnih vještina potrebnih za određeni posao Prednost u zapošljavanju Veća odlučnost pri izboru karijere
Društveni razvoj:	Poboljšanje društvenih vještina Povećanje tolerancije Uključivanje u druge volonterske aktivnosti Poticanje uključivanja u zajednicu
Akademski/kognitivni:	Uvjerenje da je volontiranje aktivnost kroz koju se uči Bolje ocjene Odlučnost u nastojanju da se diplomira

24 02 Zašto se odlučiti za akademski *service learning*?

Odvojite nekoliko minuta i nabrojite koristi za koje smatrate da će ih studenti postići sudjelovanjem u sastavnici akademskoga *service-learning* vašega kolegija.

Koristi za studente u vašem kolegiju:

1.

2.

3.

4.

Dobrobiti za nastavnike

Dobrobit se za nastavnike ostvaruje zajedno s uspjehom studenata. Nastavnici dobivaju novi poticaj kada vide da njihova uloga nije samo prenošenje znanja već se ona širi i na omogućavanje iskustava te olakšavanje sinteze i učenja. Osim toga, kada se studenti bave aktivnostima koje su značajne za svijet oko njih, njihova motivacija raste. Nastavnik također stvara vrijedne veze s članovima zajednice.

Dobrobiti za nastavnike uključene u akademski *service-learning*:

- pruža autentične prilike za ocjenu kolegija
- pomaže studentima da organiziraju i primjenjuju svoje znanje
- stavlja naglasak na poučavanje koje je usmjereno na proces učenja
- uključuje i potiče sve studente
- povećava osjećaj građanske odgovornosti kod studenata
- dovodi do promjena u zajednici.

Odvojite nekoliko minuta i nabrojite koristi za koje smatrate da ćete ih iskusiti od trenutka uključivanja akademskoga *service-learning*a u svoj kolegij.

Koristi za vas:

1.

2.

3.

4.

Dobrobiti za udrugu iz zajednice i fakultet

Dobrobiti za zajednicu i fakultet ne smiju podcijeniti. Zajednice već godinama pozivaju fakultete na svojem području da se aktivnije uključe u društveni razvoj. Akademski *service-learning* automatski stvara tu vezu i predanost. Neki su od mogućih dobrobiti za zajednicu i fakultet:

- studenti doprinose razvoju i obnovi zajednice
- primatelji se koriste izravnom pomoći
- udruge dobivaju novu dozu kreativnosti i entuzijazma od studenata
- studenti se bolje povezuju sa zajednicom
- studenti vide opseg i dubinu pruženih usluga
- zajednica i fakultet grade međusobne veze.

Odvojite nekoliko minuta i nabrojite sve koristi za koje mislite da će ih zajednica i fakultet imati zahvaljujući uključivanju akademskoga *service-learning*a u kolegij.

Koristi za zajednicu i fakultet:

1.

2.

3.

4.

03

Prilagodba kolegija za uključivanje
akademskega *service-learning*a

Nesumnjivo da do sada već imate niz ideja kako akademski *service-learning* uključiti u svoje kolegije. Ovo poglavlje pomoći će vam da još više razradite svoje ideje te da razjasnite neke pojedinosti uključivanja akademskoga *service-learninga* u svoj kolegij.

Izdvojili smo dvanaest koraka za uključivanje akademskoga *service-learninga* u sveučilišni kolegij. Ostatak ovoga priručnika slijedi te korake i daje detaljne podatke, primjere i prijedloge.

PRVI KORAK: Ocjenjivanje načina rada

Primjena akademskoga *service-learninga* u kolegiju zahtijeva drugačije vještine i način rada od tradicionalne nastave. Premda je određena količina predavanja i dalje potrebna, glasovi studenata također se moraju čuti. Nastavnik svakoga dana ima sve manje kontrole nad naučenim materijalom jer studenti svoja iskustva dijele s drugima te ih povezuju sa sadržajem kolegija. Studenti postaju vrijedan resurs u nastavi - nastavnik to mora prihvatiti i iskoristiti tu činjenicu. Nastavnik više nije jedini stručnjak koji prenosi svoje znanje, već organizator koji izvlači podatke iz studenata.

Howard (1993) donosi deset načela korisnih za kvalitetnu primjenu pedagogije akademskoga *service-learninga* u praksi. Ta načela mogu poslužiti kao vrijedan podsjetnik nastavniku koji razmišlja o uključivanju akademskoga *service-learninga* u svoj kolegij.

Odvojite trenutak i razmislite o svojoj spremnosti da se pridržavate ovih načela.

Pedagogija akademskoga *service-learninga*: Načela dobre prakse

Prvo načelo: Ocjene se dodjeljuju za učenje, a ne za volontiranje.

Drugo načelo: Ne dovodite u pitanje akademske standarde.

Treće načelo: Odredite ciljeve učenja.

Četvrto načelo: Utvrdite kriterije za uključivanje studenata u udruge iz zajednice.

Peto načelo: Pružite studentima dobre obrazovne metode za stjecanje znanja iz volontiranja.

Šesto načelo: Pomozite studentima da shvate kako mogu steći znanje iz volontiranja.

Sedmo načelo: Što je više moguće smanjite razliku između učenja kroz volontiranje i učenja na nastavi.

Osmo načelo: Promislite o svojoj nastavničkoj ulozi u novom kontekstu.

Deveto načelo: Pripremite se na nesigurnost i različitosti u ishodima učenja kod studenata.

Deseto načelo: Što je više moguće osvijestite usmjerenost kolegija na odgovornost prema zajednici.

Uz ovih deset načela trebali biste si postaviti još neka pitanja:

- Mogu li podijeliti kontrolu nad iskustvom učenja/podučavanja sa studentima i predstavnicima udruge iz zajednice?
- Mogu li se nositi s nesigurnošću i spoznajom da nemam odgovore na sva pitanja?
- Mogu li se prilagoditi situacijama i iskustvima koja će studenti doživjeti tijekom *service-learning*a?
- Mogu li njegovati raspravu i poticati studente da svoja iskustva dijele s drugima?
- Mogu li reći: "Ne znam, ali pokušati ću saznati."?

S kojim se još pitanjima susrećete tijekom ocjenjivanja svojega načina rada?

1.

2.

3.

4.

DRUGI KORAK: Identifikacija ciljeva kolegija

Najbolji je način da počnete s izradom sastavnice *service-learninga* za svoj kolegij da preispitate njegove ciljeve - što želite da vaši studenti znaju i mogu te kakvi želite da budu nakon vašega kolegija.

Identificirajte ciljeve kolegija koristeći se niže navedenim naslovima. Nakon vašega kolegija studenti bi trebali posjedovati sljedeće:

Znanja/pojmove

1.

2.

3.

4.

Vještine

1.

2.

3.

4.

Stavove

1.

2.

3.

4.

Konkretna primjer: Kako biste si lakše predočili ovaj proces, zamislite kolegij o marketingu koji predaje profesorica Horvat. Ona bi mogla navesti “strategije neprofitnog marketinga” kao znanja, “izradu marketinškog plana” kao vještinu te “razumijevanje uloge i vrijednosti civilnog društva” kao stav. Kontekst za postizanje tih ishoda ranije su pružale simulacije na nastavi i skupni rad na zamišljenim projektima, ali su te aktivnosti studenti smatrali previše umjetnima i “otrcanima”. Prof. Horvat počela se pitati postoji li udruga u zajednici koja bi studentima mogla pružiti priliku da uporbje svoja znanja i razvijaju vještine iz područja neprofitnoga marketinga i marketinga općenito i kojoj bi studentski radovi koristili u promoviranju aktivnosti među korisnicima ili u društvu. Možda bi udruga koja se bavi zaštitom ljudskih prava, na primjer zaštitom prava potrošača ili zaštitom ljudskih prava žena, trebala studentsku pomoć u planiranju svojih aktivnosti javnoga zagovaranja i drugih aktivnosti vezanih za promociju rada i usluga. Možete razmišljati o tome da uključite i ustanove poput skloništa za beskućnike, javne kuhinje i druge ustanove kojima bi trebala sustavna marketinška aktivnost kako bi poticali građane na pomoć svojim korisnicima.

TREĆI KORAK: Istraživanje akademskoga *service-learning*a

Predlažemo vam da postupak započnete tako da uspostavite kontakt s kolegama koji su volonterske aktivnosti već uklopili u jedan ili više svojih kolegija. Saznajte iz prve ruke kako je bilo u početku i počnite razmišljati o idejama za svoj kolegij. Možete se poslužiti i internetom kako biste stupili u kontakt s drugim fakultetima i sveučilištima koji se koriste metodom akademskoga *service learning*a.

Postoje tri načina na koja se akademski *service-learning* može uklopiti u kolegij: dvije metode od studenata zahtijevaju odlazak u udrugu, dok se treća može ostvariti na samom fakultetu (Tablica 5).

Tablica 5

Vrste aktivnosti akademskoga *service-learning*a

Na terenu (u udruzi)	Na nastavi (na fakultetu)
1. Kratkotrajni projekt	3. Izvedba projekta na nastavi i njegova prezentacija u zajednici/udruzi/fakultetu
2. Tjedna obveza	

- 1. Kratkotrajni projekt:** U ovom modelu studenti odlaze u udrugu jednom do tri puta i završavaju kratkotrajni projekt. Na primjer: čišćenje rijeke, pomoć u gradnji ili pomoć u organizaciji i provedbi izvanrednoga dvodnevnoga volonterskoga projekta. Takve aktivnosti mogu biti korisne, no zbog kratkoga trajanja studenti teško stječu dojam o tome koja je svrha postojanja udruge te koje su potrebe i resursi korisnika udruge. I nastavniku je teže pronaći vezu između takvih kratkotrajnih aktivnosti i ciljeva kolegija.
- 2. Tjedna obveza:** Ovaj se oblik akademskoga *service-learning*a rabi mnogo češće. Studenti se obvezuju da će raditi u udruzi dva ili tri sata tjedno u razdoblju od šest ili više tjedana. Duže vremensko razdoblje i višestruki posjeti udruzi pružaju studentima priliku da dožive različitija iskustva i steknu dublje razumijevanje misije i ciljeva udruge, kao i potreba korisnika. Veći intenzitet takvoga iskustva mogao bi vam olakšati proces povezivanja volontiranja s ciljevima kolegija.
- 3. Izvedba projekta na nastavi:** Ne mora se sve volontiranje obavljati na terenu. Studenti mogu pomoći zajednici i kroz projekt ostvaren na nastavi. To može biti istraživanje, analiza podataka, priprema izvješća ili baza podataka, pregled financijskih izvješća, izrada brošura i letaka s novostima i sl. Osoba iz udruge sudjelovati će na nastavi, objasniti ciljeve zajedničkoga projekta, osigurati potrebne podatke ili materijale, organizirati neke aktivnosti, savjetovati se s nastavnikom i drugim nastavnim osobljem tijekom izvođenja zadataka te na kraju prisustvovati prezentaciji rezultata projekta.

Koju ćete vrstu akademskoga *service-learning*a odabrati za svoj kolegij?

Objasnite svoju odluku

Pitanja koja slijede mogu vam pomoći da razvijete neke ideje za aktivnosti akademskoga *service-learning*a u svom kolegiju:

- Mogu li vaši studenti prenijeti drugima (starijim osobama, djeci, osobama s posebnim potrebama itd.) ono što su naučili?
- Mogu li rezultati rada vaših studenata nekome pomoći (poslovnom objektu, zajednici, oporavilištu, sveučilištu, školi itd.)?
- Može li se znanje stečeno na nastavi iskoristiti za bavljenje stvarnim problemom? (Možemo li iskoristiti ono što učimo kako bismo doprinijeli rješavanju problema vezanih uz okoliš, obrazovanje ili društvenih problema? Ili izraditi materijale koji će koristiti članovima zajednice?)
- Mogu li se stečene vještine primijeniti za pomoć osobama izvan naše okoline (čitanje drugima, pisanje pisama umjesto nekoga, pomoć pri osiguravanju dječjega igrališta, pružanje usluga, borba protiv gladi)?

Provedite nekoliko minuta u razmišljanju o mogućim aktivnostima akademskoga *service-learning*a za svoj kolegij. Ispod zapišite pet ideja:

1.

2.

3.

4.

5.

Bit će vam teško donijeti odluku o tome kako uključiti akademski *service-learning* u svoj kolegij dok ne odredite udrugu iz zajednice i sklopite s njom suradnju.

ČETVRTI KORAK: Uspostava veze s udrugom iz zajednice

Odabir partnera najvažnija je odluka koja utječe na uspjeh akademskoga *service-learning*. Bez obzira na to hoće li vaši studenti redovito posjećivati udrugu ili joj pružati uslugu u sklopu rada na nastavi, važno je osigurati da ciljevi učenja odgovaraju prilikama koje nudi udruga (ili više njih) i obrnuto.

Imajte na umu da su udruge i neprofitne organizacije zapravo pravne osobe te kao takve mogu pružiti priliku za neočekivane količine i vrste učenja.

Prvi kontakt s udrugom iz zajednice

Jedini je način da saznate kakva vrsta akademskoga *service-learning* može unaprijediti znanja vaših studenata da osobno odete u udrugu i sastanete se s osobom koja će raditi s vašim studentima ("terenski koordinator"). Naziv terenski koordinator ne znači da ta osoba uvijek mora nadzirati rad studenata na terenu. U slučajevima kad se volonterska aktivnost izvodi u obliku projekta na nastavi, studenti će terenskoga koordinatora možda vidjeti samo tijekom orijentacije i proslave, a možda će terenski koordinator stalno biti prisutan na nastavi. Međutim, preporuča se da studenti terenskoga koordinatora izvještavaju o napretku svojega rada, umjesto da samo predaju završeni projekt bez povratnih informacija na kraju semestra.

Prema našem iskustvu, što je uža veza između predstavnika udruge, nastavnika i studenata, iskustvo učenja je učinkovitije. Ako samo pošaljete studente na neko nepoznato mjesto, to vjerojatno neće pružiti bogato iskustvo ni vama ni njima. Zato ne oklijevajte, već saznajte nekoliko imena i pozovite nekoga iz udruge na neformalan sastanak na kojem ćete razgovarati o mogućnostima. Zaprepastit će vas količina kreativnih ideja koje se rađaju na takvim sastancima.

Važno je da na tome sastanku jasno izrazite svoje potrebe i predstavite resurse koje nudite. Drugim riječima, vašim su studentima potrebne prilike za doživljavanje iskustva koja će im pomoći da shvate pojmove kojima se bavi kolegij. Nabrojite te pojmove i objasnite ih predstavniku udruge. Resursi koje vi nudite su sati koje će studenti uložiti u rad u zajednici, rješavanje problema, stručnost i savjetovanje. Upamtite, budite realistični u svezi usluga koje vaši studenti mogu pružiti zajednici. Bilo bi korisno predstavniku partnerske organizacije u zajednici dati primjerak silabusa kolegija ili predmeta. Niže je navedeno nekoliko točaka o kojima biste mogli razgovarati s predstavnikom udruge.

Teme za razgovor s predstavnikom udruge:

- ciljevi učenja
- ciljevi, resursi i potrebe udruge
- željena vrsta volontiranja
 - na terenu ili proizvod
 - kratkoročna ili dugoročna obveza
- broj sati po tjednu po studentu
- akademski kalendar (blagdani, praznici i godišnji odmori)
- studentski raspored i usklađivanje s radnim vremenom udruge
- sposobnosti i ograničenja studenata
- kako će se provesti orijentacija studenata
- kako će se provoditi nadzor
- pitanja odgovornosti
- željeni ishodi, uloge i očekivanja
- kako će se rješavati problemi
- kako će se provoditi komunikacija.

Od ključne je važnosti da i predstavnik udruge jasno izrazi potrebe svoje organizacije i resurse koje ona posjeduje. Resursima se udruge smatraju vrste volonterskih usluga, programi orijentacije i treninga, koordinacija, prilike za promišljanje o volontiranju, pojava poučnih trenutaka i sl. Potrebe udruge mogu uključivati zadaće koje treba obaviti, pitanja rasporeda, ljudski potencijal itd.

Kriteriji za odabir udruge

Usklađivanje ciljeva, potreba i resursa vašega kolegija i udruge nisu jedini čimbenici koje trebate razmotriti kad birate učinkovitoga partnera za akademski *service-learning*.

Sljedeći kriteriji za odabir udruge za akademski *service-learning* prilagođeni su prema onima s Augsburg Collegea (Littlefield, 1995):

Kriteriji za odabir udruge za akademski *service-learning*:

- Udruga mora obavljati posao vezan za kolegij na studentima očit način.
- Kad god je to moguće studenti bi trebali biti u izravnom dodiru s korisnicima udruge ili skupinama s kojima se organizacija redovito susreće.
- Rad koji studenti obavljaju trebao bi biti jasno povezan s glavnim ciljevima organizacije. Dio posla vjerojatno će nužno biti uredske prirode, ali posao koji studenti obavljaju ne bi se smio stalno ponavljati niti biti dosadan.

- Terenski koordinator trebao bi biti prisutan kad su studenti u udruzi kako bi izravno nadgledao njihov rad.
- Terenski koordinator i nastavnik trebali bi unaprijed planirati zadaće studenata tako da studenti potpuno iskoriste vrijeme koje provedu u udruzi
- Terenski koordinator treba pomoći pri orijentaciji i treningu ili sam provesti te aktivnosti.
- Udruga treba biti dostupna svim studentima (tj. dostupna osobama s invaliditetom).

Postoji li lakši način?

U ovom opisu predstavili smo idealan slučaj - blisku suradnju nastavnika i udruge. Međutim, postoje još dvije mogućnosti koje nisu neuobičajene i mogu biti uspješne:

1. Studenti mogu sami za sebe pronaći udruhu ili ustanovu iz zajednice, možda smještenu blizu njihova mjesta stanovanja. Takav je pristup primijenjen, na primjer, u kolegiju o računovodstvu u kojem je zadatak bio pomoći lokalnoj udruzi s računovodstvenim sustavom.
2. Možete se povezati s udrugom s kojom ćete razviti zajedničku suradnju, pa će vas ona povezati s ostalim organizacijama i ustanovama u vašoj zajednici, smjestiti studente u odabrane udruge te provesti orijentaciju.

Ove mogućnosti od nastavnika zahtijevaju manje angažiranosti u kontaktima s udrugom. Zbog toga je veza između sadržaja kolegija i volonterskih aktivnosti slabija. Bez obzira na to za koju se mogućnost odlučite, iznimno je važno da do pojedinosti opišete aktivnosti koje se trebaju provesti. Osim toga, obavezno objasnite i kriterije za vrednovanje zadataka vezanih uz volonterske aktivnosti. Tako će studenti (ili udruga s kojom surađujete) moći naći udruhu i druge organizacije koja će im pružiti najbolje uvjete za učenje.

Bez obzira na to na koji način uspostavite vezu s udrugom iz zajednice, ključna je redovita komunikacija s terenskim koordinatorom (osobom za kontakt), pogotovo tijekom prvih nekoliko mjeseci provedbe projekta. Što duže budete surađivali s udrugom, to će potrebna količina vaše angažiranosti biti manja.

Savjet za uštedu vremena

Počinje li vam se činiti da bi postupak organizacije mogao akademski *service-learning* pretvoriti u preveliku gnjavažu? Razmislite o tome da honorarno zaposlite studenta poslijediplomskoga studija, studenta koji radi na nezavisnoj studiji ili nekoga drugoga studenta da vam pomogne s organizacijom projekta. Jedna ili dvije dodatne osobe za pomoć s organizacijom mnogo znače. Uz to, rad na projektu vrijedno je iskustvo i za tog studenta.

Ispunite dolje navedeni obrazac kako biste počeli stvarati predodžbu o vrsti akademskoga *service-learning*a koju želite pružiti svojim studentima.

Pocetno oblikovanje akademskoga *service-learning*a

Naziv kolegija:

Broj studenata:

Broj tjednih sati po studentu:

Udruge s kojima ćete surađivati:

Aktivnosti za koje želite da ih izvode vaši studenti:

Tko će organizirati volonterske aktivnosti?

Kroz kakav će trening studenti proći?

Tko će nadzirati studente?

PETI KORAK: Preispitivanje studentskih obveza

Nakon što ste se sastali s predstavnikom udruge iz zajednice i utvrdili da vaši ciljevi odgovaraju potrebama i resursima udruge, morate donijeti važne odluke o tome kako prilagoditi studentske obveze i sustav ocjenjivanja svojega kolegija tako da oni uključuju akademski *service-learning*. Pri donošenju tih odluka i preispitivanju kolegija razmotrite sljedeća pitanja:

Hoće li sastavnica akademskoga *service-learninga* biti obvezna ili izborna?

Ako je u rasporedu ili katalogu kolegija navedeno da kolegij uključuje sastavnicu akademskoga *service-learninga*, onda je prihvatljivo očekivati da će svi studenti izvršiti tu sastavnicu. No ako je ovo prvi put da vaš kolegij uključuje sastavnicu akademskoga *service-learninga*, te ako se od studenata traži da sudjeluju u volonterskim aktivnostima izvan fakulteta, vjerojatno će im to biti iznenađenje. U tom slučaju morate pažljivo razmotriti što je pošteno i moralno. Ako student nije u mogućnosti uvrstiti akademski *service-learning* u svoj raspored, bilo bi dobro ponuditi alternativne zadatke ili aktivnosti.

Prednost je obaveznoga akademskoga *service-learninga* u tome što pruža temelje za nastavne zadatke i raspravu. Ako neki studenti izvršavaju alternativne zadatke, bitno je povezati te zadatke sa *service-learning* metodom koju obavljaju ostali studenti.

Na primjer, u okviru pedagoških kolegija udruge s kojima razmatrate suradnju mogle bi studentima ponuditi da sudjeluju u edukaciji koju te udruge organiziraju za različite skupine korisnika.

Čini se razumnim zahtijevati od svih studenata da sudjeluju u akademskom *service-learningu*. Ako je potrebno učiniti iznimku, alternativni zadatak može biti da student pripremi pisane materijale za edukaciju koju udruga provodi te da ih elektroničkom poštom pošalje koordinadoru u udruzi.

Hoće li akademski *service-learning* biti obveza vaših studenata?

Obrazložite svoju odluku.

Koliko ćete sati akademskoga *service-learning*a zahtijevati?

Da ponovimo, ako u opis kolegija nije uključena stavka o obveznom broju sati rada u udruzi iz zajednice, preporuča se zadržati broj sati koji se obično očekuje za projekt ili zadatak u sklopu kolegija: 12-20 sati. Uobičajeni je način rada da studenti volontiraju jedan do dva sata tjedno tijekom petnaest tjedana. Kad određujete obveznu količinu volontiranja, treba imati na umu potrebe udruge i broj vaših studenata. Je li udruzi potreban veći broj volontera na kratko vrijeme ili joj je potrebno nekoliko sati volonterskoga rada tjedno tijekom dužega vremenskoga razdoblja? Imaju li vaši studenti mnogo drugih obveza (posao i obitelj) ili ne? Hoće li se određeni broj predavanja održati na terenu? Ako će vaši studenti izrađivati proizvod (brošuru, financijski plan, izvještaj, istraživanje i sl.), koliko vremena očekujete da će posvetiti tome zadatku? Pripazite na to da je proizvod takvih razmjera da se može dovršiti tijekom trajanja kolegija.

Upamtite da ćete, ako tražite od studenata da izvrše sastavnicu akademskoga *service-learning*a, morati smanjiti opseg projekta ili zadatka koji obično zahtijevate ili ćete ga morati u potpunosti ukinuti. Bitno je oduprijeti se iskušenju da samo dodate sastavnicu akademskoga *service-learning*a u svoj kolegij povrh svih ostalih studentskih obveza.

Koliko ćete sati tjedno tražiti od svojih studenata?

Objasnite svoju odluku.

Kako ćete tijekom nastave povezati volonterske aktivnosti sa sadržajem kolegija?

Kada držite kolegij u koji je uključena sastavnica akademskoga *service-learning*a, morate se obvezati da ćete na svakom predavanju određeno vrijeme posvetiti raspravi o onome što studenti doživljavaju te što o tom iskustvu misle i osjećaju - jednom riječju, morate im ostaviti vremena da sintetiziraju iskustvo. Možete tome posvetiti nekoliko minuta na svakom predavanju ili neka predavanja u potpunosti posvetiti samo sintezi iskustava. U svakom slučaju morate za to odvojiti dio vremena.

Koliko ćete vremena posvetiti raspravi o akademskom *service-learning*u na satu?

Obrazložite svoju odluku.

Kako ćete vrednovati sastavnicu akademskoga *service-learning*a?

Opće je pravilo da se ne vrednuje iskustvo akademskoga *service-learning*a, već znanje koje studenti kroz njega stječu. Dakle, ne biste trebali studentima davati dodatne bodove samo na temelju broja sati koje su proveli volontirajući (iako je bitno provjeriti taj podatak). Umjesto toga, smislite zadatak koji studentu daje priliku da pokaže što je naučio tijekom volontiranja. Taj bi zadatak mogao uključivati pismenu ili usmenu analizu toga kako su pojmovi kojima se bavi kolegij povezani s iskustvom stečenim radom u udruzi.

Na primjer, u kolegiju o marketingu studenti mogu voditi dnevnik o tome kako su marketinške strategije koje su osmislili utjecale na udругu. Pri kraju kolegija studenti bi mogli sastaviti pismeni i usmeni sažetak svojih zaključaka, kao i osobnu procjenu svojih stavova prema korisnicima udruge prije i poslije ovoga zadatka.

Redovito izvršavanje volonterskih aktivnosti i studentski dnevnik mogli bi sačinjavati 5% ocjene, a završni projekt 15%. Kriteriji za vrednovanje završnoga projekta mogli bi biti: do koje mjere studenti primjenjuju teoriju i praktične ideje s kolegija kako bi objasnili svoje iskustvo akademskoga *service-learning*a te kako su pokazali osjetljivost i volju da komuniciraju s osobama različitim od sebe. (Konkretni pojmovi za vrednovanje učenja nalaze se u devetom koraku.)

Kako ćete vrednovati aktivnosti akademskoga *service-learning*a?

Obrazložite svoju odluku.

Što ćete izbaciti iz kolegija, a što prilagoditi?

Kad u kolegij dodate akademski *service-learning*, nešto ćete morati izbaciti - možda će to biti jedno od vaših najdražih polusatnih predavanja ili aktivnosti. Međutim, ako samo dodate akademski *service-learning* bez prilagođavanja studentskih obveza i nastavnih aktivnosti, studenti će biti preopterećeni. Realno procijenite koliko toga vaši studenti mogu postići u jednom semestru. Ne možete dodati volonterske aktivnosti, a nikad ih ne spomenuti na satu. Dakle, morate pažljivo razmisliti o tome kako ćete rasporediti vrijeme na satu i što ćete tražiti od svojih studenata.

Koje ćete predavanje, aktivnost ili zadatak izbaciti iz silabusa kako biste napravili mjesta za aktivnosti akademskoga *service-learning*a?

Kako ćete prilagoditi silabus kolegija?

Važno je studentima dati jasnu sliku o tome kakvo mjesto akademski *service-learning* zauzima u okviru kolegija. Razmislite o sljedećem:

1. Uključite akademski *service-learning* u ciljeve kolegija. Pobrinite se da popis ciljeva učenja uključuje i one koji će se postići kroz iskustvo akademskoga *service-learning*a i zadatke vezane uz njega. Upamtite, ako studentima pokušavate prenijeti poruku da je sastavnica akademskoga *service-learning*a važna za učenje pojmova kojima se bavi kolegij, to bi trebalo biti vidljivo i iz ciljeva kolegija.
2. Detaljno opišite studentske obveze u sklopu akademskoga *service-learning*a i nastavne aktivnosti i zadatke vezane uz njih. Moglo bi biti korisno pripremiti materijale koji opisuju:
 - a. aktivnosti i zadatke koji će se izvršavati na nastavi
 - b. aktivnosti na mjestu volontiranja, koje uključuju dužnosti studenata, nastavnika i udruge te predviđeno vrijeme za njihovo izvršavanje.

Većina nastavnika traži od studenata da vode dnevnik, koji služi kao osnova za mnoge aktivnosti na satu.

3. Opišite način na koji će se vrednovati iskustvo akademskoga *service-learning*. Upamtite da se učenje ne sastoji samo od izvršavanja volonterskih aktivnosti.
 - a. Studenti moraju izraditi proizvod ili dokumentaciju koja pokazuje kakvo je značenje za njih imalo volontersko iskustvo u svezi sa sadržajem kolegija.
 - b. Važno je studentima već na početku semestra objasniti kriterije vrednovanja.

4. Navedite koliki će biti udio sastavnice akademskoga *service-learning* u konačnoj ocjeni. Kako bi studenti akademski *service-learning* smatrali sastavnim dijelom kolegija, a ne samo dodatkom, ta komponenta treba znatno doprinostiti konačnoj ocjeni (20 - 25% ili više).

5. Uključite i kalendar događanja vezanih uz akademski *service-learning*. Raspored događanja vezanih uz akademski *service-learning* i rokova za predaju zadataka korisno je pomagalo za studente. Ta događanja možete uključiti i u raspored tekstova koje studenti trebaju pročitati tijekom semestra.

Kako ćete prilagoditi silabus kolegija?

Upamtite, silabus je formalni ugovor sa studentima. On je istovremeno vrijedno pomagalo za terenskoga koordinatora. Osim toga, on je i dokaz da unosite novitete u svoj kolegij te može biti koristan pri procjenama nastavničke učinkovitosti.

Kao dodatak silabusu kolegija, često je korisno izraditi posebne materijale koji objašnjavaju sastavnicu akademskoga *service-learning* vašega kolegija. Studentima možete objasniti svrhu, tj. ciljeve iskustva, kalendar aktivnosti (uključujući datume orijentacije, organizacijskoga sastanka, rokova za predaju projekata, prezentacija, proslava itd.), opis formata dnevnika i završnoga projekta zajedno sa smjernicama i kriterijima za vrednovanje te imena i brojeve telefona važnih osoba za kontakt u udruzi i na fakultetu. Primjer opisa sastavnice *service-learning* u sklopu kolegija nalazi se u dodatku A.

ŠESTI KORAK: Organizacija

Organizacija je jedan od ključnih elemenata uključivanja sastavnice akademskoga *service-learning*a u kolegij. Ona uključuje izradu rasporeda, nadzor studentskih dolazaka, raspored aktivnosti tijekom kolegija i pitanja odgovornosti.

Izrada rasporeda

Može se dogoditi da je teško pobrinuti se da svi znaju kada i kamo trebaju ići. Studenti će morati uskladiti svoje rasporede s potrebama udruge, a udruga mora znati kad može očekivati pomoć od studenata.

Izrada rasporeda može se obaviti na dva načina:

1. Raspored se može izraditi na centraliziran način, tako da sve isplaniraju nastavnik ili njegov pomoćnik zajedno s terenskim koordinatorom iz udruge. Kada postoji formalan raspored na kojem je jasno označeno tko kada ide kamo, lakše je zadržati potrebnu razinu organiziranosti volonterskih aktivnosti. Kada studenti sami sastavljaju svoj raspored, lakše im je odlučiti da ne odu na volontiranje i kako semestar odmiče i povećava se količina drugih studentskih obveza, broj studentskih dolazaka u udrugu se smanjuje. Ako imate asistenta, on može izraditi rasporede i nadzirati broj sati koje su studenti odradili.
2. Druga je metoda da studenti sami sastavljaju svoje rasporede. Ova metoda daje studentima priliku da preuzmu više odgovornosti i razvijaju profesionalno ponašanje. Osim toga, ona isključuje dodatan korak u komunikaciji između udruge i studenata. Ako odaberete ovu metodu, svejedno se preporuča povremeno provjeriti u udruzi ide li sve kako treba i jesu li potrebe udruge zadovoljene.

Nadzor rada studenata

Važno je tijekom semestra nadzirati razinu uključenosti studenata u projekt, bez obzira na to provodi li se volontiranje na nastavi ili u udruzi. Naravno, projekti u udruzi zahtijevat će pomniji nadzor. Ako se studenti ne drže dogovora da odraduju određen broj sati akademskoga *service-learning*a tjedno, vi o tome trebate biti obaviješteni. Ako studenti odlaze u udrugu, neka se prilikom svakog posjeta upišu na za to predviđeno mjesto.

Obrazac za bilježenje vremena volontiranja (vidi Dodatak B) korisno je pomagalo za dokumentiranje količine volontiranja. Terenski koordinator trebao bi potpisati obrazac na kraju svakog posjeta. To će vam olakšati rano otkrivanje problema. Sakupite ove obrasce nekoliko tjedana nakon početka akademskoga *service-learning*a. Provjerite ih opet sredinom semestra jer predanost studenata često popustiti u to vrijeme. Konačno, studenti trebaju predati popunjene obrasce na kraju semestra.

Ako studenti izrađuju proizvod ili uslugu za udrugu na nastavi, svejedno je korisno nadzirati njihov napredak kroz semestar. Možete tražiti od studenata da vam predaju nacrt proizvoda, tj. usluge ili možete podijeliti završni proizvod na manje dijelove i odrediti rok za predaju svakoga dijela tijekom semestra. Ne oslanjajte se na izjave studenata da dobro napreduju. Oni često znaju podcijeniti opseg projekta ili precijeniti svoju sposobnost da obave veliku količinu posla u kratkom vremenu. Pomozite studentima da kontinuirano rade i drže se rokova.

Prevenција: Odvojite dovoljno vremena za objašnjavanje pravila i očekivanja kako bi se studenti mogli pripremiti za sve “predvidive” opasnosti. Prevenција je najbolja politika. Moramo biti svjesni mogućih rizika i planirati što ćemo učiniti ako se oni pojave. Na primjer, ako su studenti ekologije uključeni u proučavanje i čišćenje rijeke, od njih bi se trebalo zahtijevati da nose potrebnu opremu i rade u parovima kako bi se izbjegla mogućnost ozljede. Ako će studenti biti u čamcima, treba im objasniti sigurnosnu proceduru i dati sigurnosne prsluke. Ako će vaši studenti volontirati u udruzi, vi biste to mjesto trebali posjetiti prije kako biste provjerili postoje li kakve moguće opasnosti.

Jasna veza s akademskim kolegijem: Pobrinite se za to da postoji jasna veza između akademskoga *service-learning*a i ciljeva kolegija. Na primjer, ako studenti vježbaju komunikacijske strategije s umirovljenicima, nastavnik će lako moći objasniti studentima, roditeljima i fakultetskom osoblju da su studenti bili u udruzi iz akademskih razloga.

SEDMI KORAK: Osmišljavanje značajnih volonterskih aktivnosti u suradnji sa zajednicom

Nadamo se da ste odlučili uključiti akademski *service-learning* u jedan ili više svojih kolegija. Sastanak s predstavnicima udruga, razvoj suradnje s jednom ili više njih te zamisao o tome kakve će volonterske aktivnosti izvršavati vaši studenti, ključni su koraci za početak uključivanja akademskoga *service-learning*a u vaš kolegij. Sad kad su te aktivnosti već za vama, možete se posvetiti pojedinostima uključivanja svojih studenata u akademski *service-learning*.

Preduvjeti za provedbu uspješnoga *service-learning*a

“Ključna načela učinkovitih programa” organizacije National Youth Leadership Council iz SAD-a pružaju vrijedne smjernice za razvoj sastavnice akademskoga *service-learning*a u sveučilišnim kolegijima. Tri su ključna elementa:

1. Značajne volonterske aktivnosti razvijene u suradnji sa zajednicom
2. Primjerena orijentacija i trening
3. Strukturirano studentsko promišljanje

Fraza “značajne volonterske aktivnosti razvijene u suradnji sa zajednicom” odnosi se na prirodu aktivnosti akademskoga *service-learning*a kojima će se vaši studenti baviti. Njihov rad mora zadovoljavati stvarnu potrebu zajednice. Iskustvo akademskoga *service-learning*a mora nastati u suradnji s osobljem udruge iz zajednice i/ili s korisnicima. To znači da se morate sastati s predstavnikom udruge kako biste razgovarali o ciljevima vašega kolegija, posebnim potrebama zajednice i resursima koje ona posjeduje te o aktivnostima koje vaši studenti mogu izvoditi kako bi utjecali na potrebe zajednice. Podsjetnik koji slijedi može vam pomoći u osiguravanju da vaša sastavnica akademskoga *service-learning*a zaista bude značajna volonterska aktivnost razvijena u suradnji sa zajednicom.

Kontrolni popis za značajne volonterske aktivnosti razvijene u suradnji sa zajednicom

Jesu li iskustva akademskoga *service-learning*a povezana sa stvarnom potrebom zajednice?

Je li volonterski rad motivirajuć, stimulativan, povezan s ključnim ciljevima kolegija i značajan za studente?

Jesu li terenski koordinatori i nastavnici dovoljno uključeni u oblikovanje i osmišljavanje iskustva akademskoga *service-learning*a?

Jesu li terenskim koordinatorima iz udruge poznati ciljevi kolegija? Jesu li oni spremni raditi zajedno s vama kako bi ih ostvarili?

Rade li terenski koordinatori iz udruge učinkovito sa studentima (tj. jesu li spremni pomoći studentima, trenirati ih i nadzirati)?

OSMI KORAK: Provedba studentske orijentacije i treninga

Primjerena orijentacija i trening znači da će osoblje i studenti biti pripremljeni za zadaće koje će izvršavati. Studentska orijentacija može se provesti na satu i/ili u udruzi, a može je provoditi nastavnik ili terenski koordinator iz udruge. Ako će studenti volontirati u udruzi, poželjno je da se i orijentacija održi u udruzi kako bi se studenti upoznali s prostorom. Važno je da tijekom orijentacije studenti u potpunosti shvate koje će biti njihove dužnosti. Tijekom orijentacije trebali biste pokriti ove teme:

- povijest, misija, struktura i smještaj udruge
- opis osoba koje se koriste uslugama udruge
- društvena, politička i ekonomska pitanja vezana uz djelovanje udruge
- dužnosti: podjela zadaća, očekivanja, određivanje uloga itd.
- protokol/profesionalnost: pravila, procedure, odjeća, ponašanje, točnost itd.
- odnos prema korisnicima: ponašanje i stavovi prema korisnicima
- rješavanje problema u teškim situacijama koje se mogu pojaviti
- vođenje bilježaka, nadzor, odgovornost

Tko će biti zadužen za studentsku orijentaciju?

Gdje će se održati studentska orijentacija?

Tijekom orijentacije potrebno je razgovarati sa studentima o pitanjima povjerljivosti i profesionalne etike. Studentima treba pokazati kako da izvrše zadane aktivnosti te ih upoznati s uobičajenim operativnim postupcima udruge. Važno je imati na umu da neki studenti imaju malo ili nimalo radnoga iskustva i možda nisu svjesni pitanja kao što je odgovornost, točnost i profesionalnost. Također je važno naglasiti da i studenti imaju prava te se prema njima treba ponašati kao prema profesionalcima.

Na sljedećoj stranici predstavljena su prava i dužnosti studenata kao sudionika akademskoga *service-learning*a.

Prava i dužnosti studenata

Prava

1. Da se prema njima ponaša kao prema kolegama.
2. Da ih se s njima pažljivo razgovara i da im se prema tome dodijeli primjerena dužnost.
3. Da saznaju što je više moguće o organizaciji udruge, njezinim pravilima, programima i aktivnostima, kao i o osobama koje u njoj rade.
4. Da im se pruži orijentacija, trening i stalni nadzor za dodijeljenu zadaću.
5. Da im se pruži kvalitetno vođenje i usmjeravanje.
6. Da im se omoguće različita iskustva.
7. Da im se pruži prilika da se okušaju u ulozi vođe.
8. Da izražavaju svoje mišljenje te da se njihove ideje uključuju u planiranje programa, aktivnosti i kurikulumu.
9. Da obavljaju važan i zadovoljavajući posao.
10. Da ih se ocijeni na temelju obavljenoga volontiranja te da na kraju dobiju pismene preporuke.

Dužnosti

1. Da budu otvoreni i iskreni prema udruzi od samoga početka.
2. Da ozbiljno shvate vremensku obvezu i dodijeljene im zadaće te da ih ispunjavaju.
3. Da sudjeluju u evaluaciji kad se od njih to zatraži.
4. Da s osobljem podijele svoje misli i osjećaje te da objasne ciljeve učenja osobama s kojima će raditi.
5. Da poštuju povjerljivost.
6. Da traže iskrene povratne informacije.
7. Da služe kao ambasadori dobre volje za projekt.
8. Da učinkovito zagovaraju promjenu kad je to potrebno.
9. Da krenu u volontiranje s entuzijazmom i predanošću.
10. Da volontiraju na način koji čuva ugled i integritet sveučilišta i udruge.

DEVETI KORAK: Uključivanje studenata u kritičku sintezu

Jedan je od ciljeva akademskoga *service-learning*a da pokaže studentima kako ključna načela obrađena na kolegiju izgledaju u stvarnom svijetu te kako su ona za njega važna. Mnogi studenti ne vide odmah vezu između živih, složenih iskustava stečenih volontiranjem i važnih ideja obrađenih na nastavi. Potrebna im je pomoć kako bi uspostavili vezu između njih kroz strukturiranu kritičku sintezu.

Sinteza može imati mnogo različitih oblika. U Tablici 6 (Cairn i Kielsmeier, 1991) nalazi se nekoliko ideja za poticanje studenata da provedu kritičku sintezu svojih iskustava. Podijeljene su na nastavne aktivnosti i zadatke za ocjenu, uz napomenu da podjela ne mora uvijek biti tako stroga.

Tablica 6

Vrste studentskoga promišljanja o volonterskim iskustvima

Nastavne aktivnosti	Zadaci za ocjenu
Dnevници	Esej
Razgovor o iskustvima u malim skupinama	Izlaganje na satu
Rasprava u većim skupinama	Analiza slučaja
Rješavanje problema u skupini	Multimedijska prezentacija
Pojedinačni razgovor s nastavnikom	Izlaganje pred tijelom koje određuje politiku
Razmjenjivanje projekata	Proizvodi i usluge za udrugu (npr. studija, upitnik, priručnik za trening, baza podataka, brošura i sl.)

Niže su pobliže opisani najčešći načini poticanja studenata na kritičku sintezu volonterskih iskustava. Ponudene su i smjernice i prijedlozi.

Rasprave

Na neki način iskustvo akademskoga *service-learning*a (bez obzira održava li se ono na nastavi ili u udruzi) tvori zajednički sustav okolnosti i događaja (“slučajeva”) koji se mogu iskoristiti za analizu i rješavanje problema u skupini. Jedan je od problema, međutim, to što događaji koji na studente ostavljaju snažan dojam ne slijede uvijek raspored predviđen u vašem silabusu. Štoviše, da bi stvari bile još složenije, studenti dolaze do istih spoznaja u različito vrijeme. Zbog toga morate biti fleksibilni. Tu su važni oni poučni trenuci.

S vremena na vrijeme morate popustiti kontrolu i dopustiti studentima da podijele s drugima ono što im se čini važnim. Naravno, bolji uspjeh osigurat ćete ako ih zamolite da donesu nedavne zapise iz dnevnika, da raspravljaju u manjim skupinama te da pomno zapažaju (i ističu) događaje ili doživljaje koji su vezani uz nešto važno iz vašega kolegija. Zapanjit će vas količina učenja do koje se dolazi tijekom ovakvih rasprava.

Prije takvih rasprava morat ćete studentima dati jasne smjernice za plodne rasprave. To znači da ćete im morati objasniti kako se uljudno ne složiti, kako izbjegavati vrijeđanje, kako se pridržavati teme rasprave i slično. Te smjernice trebalo bi objasniti i pokazati prije nego rasprave počnu. Nakon prvih nekoliko rasprava potrebno je studentima dati povratnu informaciju. Kako s vremenom plodne rasprave postanu automatizirane, bit će potrebni samo povremeni podsjetnici. Niže je nabrojeno nekoliko savjeta za provedbu plodnih rasprava na satu.

Savjeti za vođenje rasprava na satu

- Postavljajte pitanja otvorenoga tipa umjesto “da/ne” pitanja i činjeničnih pitanja. Možete čak uključiti i pitanja koja prisiljavaju studente da zauzmu stav te ga opravdaju, kao na primjer, “Je li u redu to što _____?”
- Dajte studentima vremena da razmisle prije nego odaberete nekoga da odgovori. Pitanja otvorenoga tipa i pitanja više razine zahtijevaju određenu količinu vremena za pripremu odgovora.
 - Možete eksperimentirati tako da dopustite studentima da pišu jednu minutu (ili rasprave pitanje sa kolegom) prije nego zatražite odgovor od pojedinca.
 - Ili možete zastati na nekoliko sekundi (“vrijeme čekanja”) i potaknuti sve na razmišljanje o odgovoru prije nego odaberete studenta. Zapanjit će vas broj “tihih” studenata koji počnu sudjelovati.
- Izbjegavajte vrednovanje studentskih odgovora. Vješti voditelji rasprave izbjegavaju vrednovanje studentskih odgovora i ideja, jer to dovodi studente u situaciju da pokušavaju zadovoljiti nastavnika, umjesto da izražavaju vlastito mišljenje.
- Nemojte uvijek prozivati iste ljude. Ideje o ostavljanju vremena za razmišljanje, navedene prije, pružit će priliku svim studentima da se aktivnije uključe u raspravu jer će imati dovoljno vremena da oblikuju svoje misli. Prevlad jednoga studenta (i dosada drugih) počinje upravo onda kad nastavnik odabere studenta koji je prvi digao ruku u zrak.

Koje biste strategije mogli uporabiti za vođenje uspješnih rasprava?

Još je jedan od ključnih ciljeva procesa sinteze sprečavanje učvršćivanja netočnih predodžbi ili predrasuda te razjašnjavanje stavova u vrijeme kad studenti nailaze na nove ljude i situacije. I ovo od vas zahtijeva taktičnost kad vidite ili čujete primjere diskriminacijskoga ili zadržtoga jezika. Kritičkim pitanjima možete produbiti razmišljanje studenata i pomoći im da preoblikuju neke od svojih početnih dojmova. Na primjer: “Objasni mi logiku iza toga što si maloprije rekao o...” “Slažete li se svi s ovime što je upravo rečeno?” “Što si vidio ili čuo da te navelo na to mišljenje?” “Je li istina da su svi _____ ljudi _____?”

Kako biste se nosili s diskriminacijskim jezikom?

Dnevnici

Mnogi nastavnici služe se pisanjem dnevnika kako bi produbili razmišljanje studenata i osigurali početne točke za raspravu na nastavi. Dva su čimbenika vezana uz uspješnu uporabu dnevnika:

- a. Studenti bi trebali pisati svoje dnevnike odmah nakon volonterskih aktivnosti. To će osigurati da im sjećanja i predodžbe budu svježije i detaljne.
- b. Svrha pisanja dnevnika mora biti jasno određena. Studenti bi se trebali držati određenoga obrasca koji je objašnjen i prikazan na satu.

Neka ključna pitanja kojima se studenti mogu voditi u pisanju dnevnika:

- Što sam vidio/vidjela?
- Kako sam na to reagirao/reagirala?
- Koja su me prijašnja iskustva ili uvjerenja navela na ovakvu reakciju?
- Koje mi ključne ideje kolegija postaju sve stvarnije (opipljivije) dok razmišljam o onome što vidim i doživljavam?
- Ako uvježbavam vještinu ili strategiju, kako mi ide? Što uspijeva i zašto? Što ne uspijeva i zašto ne? Na čemu trebam više raditi?
- O kojim reakcijama, problemima ili pitanjima trebam razgovarati s nastavnikom?

Napišite svoje smjernice ili moguća pitanja za studentske dnevnike.

Važno je da se dnevnici predaju nastavniku svaka dva ili tri tjedna da ih nastavnik pročita i na njih pismeno odgovori. Na kolegijima s vrlo velikim brojem studenata, ili kao alternativa osnovnom načinu rada, studenti mogu odabrati drugoga studenta koji će pročitati njihov dnevnik i odgovoriti na njega prije nego ga predaju nastavniku. U tom slučaju nastavnik samo dodjeljuje bodove za izvršen zadatak.

Možete se poslužiti i prednostima tehnologije tako da napravite oglasnu ploču ili elektronički forum na kojem svi polaznici kolegija mogu čitati dnevničke zapise svih studenata kao i nastavnikove odgovore. Ako to učinite, pozovite i predstavnika zajednice da sudjeluje i odgovara na komentare studenata.

Projekti i ispiti koji potiču kritičku sintezu

Kao dodatak gore navedenim nastavnim aktivnostima, trebali biste tražiti od studenata da izrade proizvod koji ilustrira, sažima ili demonstrira njihovo učenje. Proizvod projekta akademskoga *service-learninga* koji se odvija na nastavi, u udruzi može biti izvještaj, studija slučaja, baza podataka, analiza istraživanja, demonstracija, igrokaz, video ili multimedijaska prezentacija.

U oba slučaja trebali biste razmisliti o tome želite li da studenti izrađuju proizvod/uslugu u skupinama ili pojedinačno. Proizvod je obično kreativniji i složeniji kad studenti rade u skupinama. Budući da je to i način na koji većina proizvoda nastaje u stvarnim radnim okruženjima, poželjno je pomoći studentima da nauče raditi u skupini. Međutim, postoje neke zamke koje je potrebno izbjeći pri radu u skupinama. To su, na primjer, skupne ocjene i/ili situacije u kojima jedan ili dva studenta obavljaju sav posao.

Ove vam smjernice mogu pomoći u sprečavanju tih problema:

- Pažljivo raspodijelite studente u skupine, tako da najmarljiviji i najsposobniji studenti budu jednako raspodijeljeni među skupinama.
- Podijelite zadatak na dijelove i dodijelite svaki od njih jednome članu skupine (na taj način dobivate pojedinačno izrađen rad koji možete ocijeniti).
- Dodijelite najveći dio ocjene pojedinačnom dijelu koji je izradio svaki student. Skupna ocjena treba biti mala (ako je uopće i dajete).
- Dopustite studentima da sami ocijene svoj rad i rad ostalih članova skupine te predlože moguće pojedinačne ocjene.

Hoćete li studentima dati da rade sami ili u skupinama?

Ako će studenti raditi u skupinama, kako ćete izbjeći moguće zamke grupnoga rada?

Za ocjenjivanje toga koliko je student naučio iz iskustva akademskoga *service-learninga* možete uporabiti i esejistička pitanja na ispitu. Na esejistička pitanja studenti mogu odgovoriti kod kuće ili na satu, i to pojedinačno, u parovima ili u skupinama od tri studenta.

Savjeti za kritičku sintezu

Sljedeće su ideje za promicanje kritičke sinteze preuzete od organizacije National Youth Leadership Council (Cairn, 1993).

- Uvrstite u raspored redovito vrijeme za raspravu i druge aktivnosti za promišljanje.
- Rabite tehnike promišljanja tijekom cijeloga iskustva.
- Dopustite spontano promišljanje u trenutku kad se pojave pitanja. Takvi “poučni trenuci” najčešće pružaju priliku za najtemeljitiije učenje.
- Ponudite studentima mogućnosti za reakciju.
- Povežite promišljanje s tekstovima, raspravama te pismenim i usmenim zadacima kako bi studenti povezali volonterska iskustva s akademskim vještinama.

Uloga terenskoga koordinatora u promicanju kritičke sinteze

Kad studenti odlaze u udrugu kako bi u njoj volontirali, važno je da terenski koordinator bude dostupan kako bi mogao pomoći s pitanjima, orijentacijom i nadzorom. Vidjet ćete koliko je važno da ta osoba razumije sadržaj kojim se kolegij bavi te način na koji iskustvo akademskoga *service-learning*a doprinosi učenju. U slučajevima kad terenski koordinator pokazuje takvo zanimanje, možete ga zamoliti da naglasi nekoliko glavnih ideja koje želite objasniti na nastavi.

Prilika da osoba za kontakt iz udruge naglasi ključne ideje kolegija postoji čak i kad studenti obavljaju projekt akademskoga *service-learning*a na nastavi i ne posjećuju udrugu. Ona to može učiniti tijekom orijentacije, dok objašnjava potrebe udruge te dok preuzima proizvode/usluge koje su izradili studenti.

Kakvu biste vrstu kritičke sinteze tražili od svojih studenata?

DESETI KORAK: Vrednovanje učenja

Svaka inovacija pruža važnu priliku za učenje za sve koji su u nju uključeni, uključujući i vas! Kao nastavnik, automatski ćete si početi postavljati pitanja o učinkovitosti nove strategije koju isprobavate u svojem kolegiju. Jesu li studenti naučili ono što ste htjeli?

Ovdje vam nudimo savjete koji vam mogu biti od pomoći pri vrednovanju učenja nakon što su studenti završili projekte, dnevnike ili pismene ispite.

Ocjenjivanje studentskih projekata (usmenih i pismenih)

Ocjenjivanje studentskoga učenja preko projekata akademskoga *service-learninga* nešto je složenije od usmenih ili pismenih provjera znanja. Međutim, povećana studentska motivacija i povećana kvaliteta rada kada studenti znaju da će svoj rad predstaviti kolegama i/ili udruzi, vrijedni su truda. Projekti nude studentima priliku da izrade proizvode/usluge koji su sličniji proizvodima izrađenim u stvarnom radnom okruženju. Takvi proizvodi mogu biti vrijedan dodatak profesionalnom razvoju studenata. Ocjenjivanja projekta slično je ocjenjivanju esejičkoga ispita: vi odlučujete koje kriterije (značajke) tražite u predanom proizvodu i u skladu s tim mu dodjeljujete bodove ili ocjenu.

Važno je pitanje: “Kako da objasnim kriterije svojim studentima?” Jedan od problema zbog kojega možete postati nezadovoljni je osjećaj da studentski odgovori nisu loši zbog neznanja ili pomanjkanja motivacije, već zbog nejasnih uputa i nerazumijevanja nastavnikova očekivanja. To se može izbjeći tako da objasnite kriterije za ocjenjivanje prije početka projekta te da podsjetite studente na njih prije njegova završetka.

Osobe koje se profesionalno bave vrednovanjem često rabe metodu koja studente uključuje u određivanje kriterija za ocjenjivanje. Prije nego projekt počne, zamolite studente da opišu kako bi trebao izgledati projekt za odličnu ocjenu i da na osnovu toga odrede kriterije za ocjenjivanje.

Popis može uključivati kriterije kao što su:

- odgovara na sva zadana pitanja
- koristi se teorijama i praktičnim idejama iz kolegija i iz udžbenika kako bi objasnio iskustva koja je doživio tijekom akademskoga *service-learninga*
- dokazuje osjetljivost i spremnost na komunikaciju s onima koji su u lošijim prilikama od nas ili drugačiji od nas
- dobar pravopis, struktura i gramatika.

Nakon što se studenti uključe u akademski *service-learning* i dok napreduju kroz kolegij, pojavljivat će se sve više pitanja o tome što bi trebalo biti uključeno u završni projekt. Stoga je dobro održati i drugu raspravu kako bi se razjasnile nedoumice. U tom trenutku možda će biti potrebno preoblikovati kriterije za ocjenjivanje, ako se studenti

s time slože. Preporuča se pripremiti materijale s dogovorenim kriterijima kako bi svi studenti napismeno vidjeli kriterije. Još je jedna prednost ovoga sustava u tome da je lakše objasniti i opravdati dodijeljene ocjene ako se studenti na njih požale. Uz mnogo zadovoljstva za vas, ovaj sustav uvelike smanjuje žalbe na ocjene.

Ocjenjivanje dnevnika

Dnevnici su obično vrlo osobni i trebali bi predstavljati iskrene dojmove i osjećaje studenta o iskustvu akademskoga *service-learning*a. Stoga ih mnogi profesori ne ocjenjuju, a ako ih ocjenjuju, ne ocjenjuju pravopis i gramatiku. Kad vam se čini da je nerazumno ili da nije pedagoški opravdano ocijeniti dnevnik, možete dodijeliti standardan broj bodova za sastavljanje dnevnika (osim ako je on očigledno slab i ne drži se ni jedne od predloženih formalnih slijednica).

Ako se dnevnici ocjenjuju, nastavnik u njima može tražiti pokušaje studenta da poveže ključne pojmove kolegija sa svojim iskustvom u izvršavanju aktivnosti akademskoga *service-learning*a (u udruzi ili tijekom izrade proizvoda za udругu).

Kao i uvijek, studentima valja dati jasan format i objasniti im kako će se dodjeljivati bodovi za dnevnik. Izvršno je dati studentima pismeni primjer dobrog dnevničkoga zapisa i istaknuti što ga čini dobrim. Budući da se dnevnici predaju nekoliko puta tijekom semestra, svojim studentima možete pružiti priliku da prerade svoj dnevnik ako on ne ispunjava vaše zadane standarde. Na taj način možete "izvježbati" neke studente da kopaju dublje po svojem iskustvu i sastave takve dnevničke zapise u kojima odražava dublje promišljanje o tim iskustvima.

JEDANAESTI KORAK: Proslava postignuća

Pokloni, potvrde, zabave, svečanosti i druge aktivnosti koje pokazuju brigu, zahvalnost i priznanje važan su dio svakoga iskustva akademskoga *service-learning*a. Kada planirate proslavu, svakako zamolite za pomoć i predstavnika udruge ili terenskoga koordinatora te studente. Svi bi oni trebali biti uključeni u planiranje proslave. Osim toga, ako su vaši studenti bili u izravnom doticaju s primateljima usluga udruge (na primjer, studenti u programu za nezbrinutu djecu), trebalo bi održati proslavu sa studentima i primateljima usluga.

1. **Proslavite** postignuća studenata potvrdama, izjavom za tisak, fotografiranjem ili pismom iz udruge. U ovakve proslave svakako uključite predstavnike udruge. Proslave daju studentima, predstavniku udruge i vama vrijedan osjećaj završetka.
2. **Pošaljite pismo zahvale i potvrdu o priznanju za rad terenskom koordinatorskom i/ili predstavniku udruge.** Važno je uvažiti i nagraditi naporan rad terenskoga koordinatorskog znakom zahvalnosti. Također pošaljite pisma zahvale i drugim osobama u udruzi koje su pomagale vašim studentima. Studenti bi mogli poslati kratka pisma zahvale s podacima o tome što su dobili iz iskustva u udruzi.
3. **Organizirajte prezentaciju za predstavnike udruge.** Ako su vaši studenti akademski *service-learning* prolazili kroz projekt na nastavi, bilo bi dobro da studenti pozovu predstavnike udruge na nastavu. Kad je predstavnik udruge prisutan, studenti mogu usmeno predstaviti svoj projekt, zatim predati gotov projekt predstavniku udruge. Ovaj oblik omogućava studentima da sa svojim kolegama podijele ono na čemu su radili cijeli semestar. On također daje studentima osjećaj završetka.
4. **Sastanite se s terenskim koordinatorskom i/ili predstavnikom zajednice da proslavite, porazgovarate o rezultatima evaluacija i isplanirate potrebne promjene.** Korisno je graditi trajne veze s udrugama. Dakle, preporuča se sastati se nakon što se "slegla prašina" i porazgovarati o onome što je bilo dobro i o onome što nije. To je pravo vrijeme za promjene koje će poboljšati partnerstvo u sljedećem semestru. Terenski koordinatorski ili predstavnik zajednice izvrstan je izvor podataka o tome kako da u budućnosti poboljšate iskustvo akademskoga *service-learning*a svojih studenata.
5. **Opišite svoje iskustvo učenja i reakcije vaših studenata na njega te ih objavite.** Upamtite, mnogi bi voljeli čitati o vašem iskustvu u primjeni akademskoga *service-learning*a, stoga ih opišite i predstavite na kongresu ili u članku za časopis o obrazovnim pitanjima.

DVANAESTI KORAK: Evaluacija uspjeha programa

Ovo poglavlje bavi se načinima za utvrđivanje toga napreduje li program kako treba i je li koristan za sve sudionike. Prvi od ovih dvaju čimbenika obično se naziva “formativnom” evaluacijom, jer vam omogućava da donesete odluke o tome što ćete učiniti dalje i kako ćete izmijeniti elemente programa. Drugi čimbenik poznat je pod nazivom “završna” evaluacija te odgovara na pitanje “Je li program imao željeni učinak?”

Pristup koji odaberete može biti pretežito kvantitativan (eksperimentalni dizajn sa statističkom analizom) ili pretežno kvalitativan (narativni opisi maloga broja ljudi i događaja). Bez obzira na to za koji se pristup odlučite, koraci u oblikovanju i primjenjivanju vaše studije slijediti će određene razvojne stupnjeve.

Tijek istraživanja

1. Osmislite pitanja. Neka su od najčešćih pitanja:
 - Je li program funkcionirao bez poteškoća?
 - Ocjenjuju li sudionici i korisnici udruge service learning korisnim iskustvom?
 - Kako ga možemo poboljšati za sljedeći put?
 - Jesu li studenti naučili ono što smo željeli da nauče?
 - Je li projekt pomogao korisnicima?

2. Dizajnirajte instrumente za prikupljanje podataka. Možete uporabiti kombinaciju:
 - upitnika
 - intervjua
 - rasprava u malim skupinama
 - zapisa, promatranja
 - studentskih proizvoda/usluga
 - reakcija na simulirani problem ili situaciju
 - rezultata testova.

3. Odlučite od koga ćete skupljati podatke:
 - od svih sudionika
 - od reprezentativnoga uzorka sudionika.

4. Dizajnirajte postupke za prikupljanje podataka i prikupite ih.
5. Analizirajte podatke: potražite odgovore na svoja pitanja.
6. Izvijestite kolege i sve zainteresirane o rezultatima svojega istraživanja,
7. Objavite rezultate svojega istraživanja.

Ako imate malo iskustva s istraživanjima ovakve vrste ili ga uopće nemate, možete si olakšati posao tako da zamolite nekoga (nastavnika s odsjeka za pedagogiju ili za društvene znanosti) da vam pomogne u evaluaciji.

Praćenje studentskoga napretka

Dnevnik studenta jedan je od najboljih izvora formativnih podataka. Iz njega možete saznati s kakvim se vrstama problema i situacija studenti suočavaju tijekom akademskoga *service-learninga*. Možete saznati da postoje nedoumice oko uloga ili osobni problemi koji ometaju iskustva studenata. Stoga je važno povremeno, ali redovito skupljati i čitati dnevnik tijekom akademskoga *service-learninga*.

Na potrebne izmjene može ukazati i evaluacija kolegija u sredini semestra, koja uključuje nekoliko pitanja o iskustvu akademskoga *service-learninga*. Na primjer: "Koliko vam pomaže terenski koordinator ili predstavnik udruge?", "Koliko se dobro osjećate u svezi sa postavljenim smjernicama za zadatak?", "Što biste promijenili kako bi vam ovo iskustvo akademskoga *service-learninga* bilo bolje?". Odgovori studenata mogu ukazati na potrebu da se izmijeni ili pojasni zadatak, ili da se zbog problema u udruzi kontaktira terenski koordinator. Kao što smo spomenuli ranije, sredina semestra dobro je vrijeme za posjet ili poziv terenskom koordinatoru kako biste stekli uvid u tijek volontiranja vaših studenata i ponovno naglasili koji su to željeni ishodi i proizvodi koje želite ostvariti kroz partnerstvo akademskoga *service-learninga*.

Upitnik o akademskom *service-learningu* na kraju semestra može se koristiti i za formativnu i za završnu evaluaciju. Formativna pitanja mogu se odnositi na mentorstvo koje su pružili nastavnik i terenski koordinator ili predstavnik udruge, organizaciju, korisnost ocijenjenoga projekta, količinu bodova dodijeljenu za izvršavanje akademskoga *service-learninga* te na uporabu dnevnika. Dodatni instrumenti za evaluaciju akademskoga *service-learninga* navedeni su u Dodatku C. Ti instrumenti služe za prikupljanje podataka iz perspektive udruge, kao i iz perspektive studenata.

Sastanak s terenskim koordinatorom ili predstavnikom udruge na kraju semestra također vam može pomoći u određivanju što treba promijeniti u studentskim obvezama u sljedećem semestru. Terenski koordinator ili udruga trebali bi moći ocijeniti koliko je rad studenata pomogao njihovim korisnicima i/ili zajednici te kako se program može poboljšati.

Završna evaluacija

Možete izraditi studiju pomoću koje ćete saznati što su vaši studenti dobili iz iskustva akademskoga *service-learning*a. Uz učenje o organizaciji učinkovitoga *service-learning*a, upravo će ovaj dio vaše evaluacije biti najvredniji za objavljivanje. Vaša studija može uključivati eksperimentalni ili kvalitativni dizajn.

Eksperimentalni dizajn obično će sadržavati upitnik proveden prije akademskoga *service-learning*a, upitnik proveden nakon njega i, u idealnom slučaju, kontrolnu skupinu - studente koji pohađaju isti ili sličan kolegij, ali bez sastavnice akademskoga *service-learning*a. Deskriptivne i dokazne statistike omogućit će vam da usporedite znanje i stavove ocijenjene upitnicima prije i nakon volonterskih aktivnosti. Vaš izvještaj dat će pregled rezultata vašega istraživanja. Osim toga on može usporediti akademski i društveni napredak vaše skupine u usporedbi s nekom drugom skupinom koja nije uključena u akademski *service-learning* (kontrolna skupina). Napokon, možete usporediti rezultate na redovitim testovima i projektima koje su ostvarili studenti u dvije skupine.

Kvalitativna studija veći naglasak stavlja na opisivanje iskustava maloga broja reprezentativnih studenata tijekom akademskoga *service-learning*a. Podaci mogu biti dnevnici, intervjui i ostali zadaci za kolegij (tj. testovi i projekti). Dok budete iščitavali podatke, vjerojatno ćete uočiti ključne teme koje karakteriziraju iskustvo akademskoga *service-learning*a. Vaš izvještaj dat će pregled tih zaključaka i potkrijepit će ih citatima i anegdotalama iz vaših podataka. Kao alternativu možete sastaviti izvještaj o malom broju slučajeva koji prikazuju razne aspekte akademskoga *service-learning*a i reakcije na njega. Na primjer, možete izvijestiti o studentu koji je iznimno napredovao i o drugom studentu koji je slabo napredovao. Vrijednost kvalitativnoga pristupa leži u tome što drugi mogu vidjeti detalje toga kako studenti reagiraju i izvući pouke iz vašega iskustva.

Naravno, najbolje bi bilo kombinirati najbolje elemente obaju pristupa. Mogli biste započeti kvantitativnom studijom, kopirati sve studentske dnevnike i projekte te kasnije intervjuirati studente čiji kvantitativni podaci pokazuju da je iskustvo na njih pozitivno djelovalo. (Ili možete odabrati neke od studenata na koje iskustvo nije imalo pozitivan učinak i usporediti ih s onima na koje jest.) Intervjui i ostali kvalitativni podaci za ovih nekoliko zanimljivih slučajeva mogu naglasiti neke ključne aspekte akademskoga *service-learning*a koje treba uzeti u obzir kako bi on bio što učinkovitiji.

Dokumentiranje dobiti za zajednicu

Upamtite da je jedan od željenih učinaka iskustva akademskoga *service-learning*a da se pomogne zajednici. Stoga će vas zanimati učinak rada vaših studenata na korisnike udruge. Dobrobiti za zajednicu bit će korisno svjedočanstvo za osobe kojima je akademski *service-learning* nova pojava te posebice za osobe koje bi mogle novčano potpomagati vaše buduće napore. Slijede ideje za dokumentiranje ishoda za zajednicu.

Ideje za dokumentiranje ishoda za zajednicu:

- Vodite evidenciju o broju sati volontiranja.
- Zabilježite sve postignute usluge (izrađene proizvode, izvedene zadaće).
- Prikupite studentske proizvode (izvještaje, priče, fotografije itd.).
- Razgovarajte s korisnicima udruge kako biste utvrdili vrijednost usluge za njih.
- Razgovarajte s terenskim koordinatorom o tome koliko su mu korisni bili vaši studenti.
- Provedite anketu među članovima zajednice (uporabite upitnik ili telefonsku anketu - primjer se nalazi u Dodatku D).
- Izrežite novinske članke, snimajte radio i TV reportaže.
- Uporabite isječke iz studentskih podataka (upitnika, intervjua, projekata).

(National Youth Leadership Council, 1991)

Iznimno je važno objaviti rezultate istraživanja u časopisima ili ih predstaviti na stručnim kongresima. Vaša analiza učinkovitosti uporabe akademskoga *service-learning*a u kolegiju bit će vrlo zanimljiva drugim nastavnicima koji se bave istim temama.

Planiranje izmjena za sljedeći put

Sad ste završili svoju studiju reakcija sudionika na iskustvo akademskoga *service-learning*a i učinkovitosti te vrste učenja. Te ćete podatke iskoristiti kako biste još više poboljšali iskustvo akademskoga *service-learning*a u sljedećem semestru. Sad si postavite ova pitanja:

- Koje je organizacijske postupke potrebno promijeniti?
- Koje je obrasce potrebno pojasniti, dopuniti?
- Što trebam promijeniti u silabusu?
- Što trebam promijeniti u zadacima koje dajem studentima?
- Koje promjene traži predstavnik udruge?
- Koje promijene traže studenti?
- Koje promjene traže korisnici?

04

Primjer vremenskoga tijeka kolegija sa sastavnicom
akademskega *service-learning*a

Prvi tjedni nastave

1. Razgovarajte o akademskom *service-learningu* pri predavljanju silabusa kolegija.

Objasnite što vas je navelo na uključivanje akademskoga *service-learninga* u ovaj kolegij. Opišite i oblik volontiranja (na terenu ili na nastavi) te nastavne aktivnosti vezane uz njega (rasprave, dnevnik, projekte). Neka u silabusu bude jasno da je sastavnica akademskoga *service-learninga* izravno povezana s ciljevima kolegija.

2. Provedite anketu o akademskom *service-learningu* prije njegova početka.

Bez obzira na to hoćete li uporabiti anketu predloženu u ovom priručniku ili izraditi svoju, važno je saznati što studenti dobivaju iz iskustva akademskoga *service-learninga*. Jedan od načina da to postignete je ispunjavanje ankete prije i nakon iskustva (vidi Dodatak C). Anketa provedena prije iskustva daje vam polazne vrijednosti studentskih stavova prema akademskom *service-learningu*. Vrlo je važno da anketu provedete prije nego studenti počnu s volonterskim radom. Naravno, studentski dnevnik i projekti vezani uz volontiranje također će vam pružiti podatke o tome što su studenti naučili.

3. Objasnite obrazac za bilježenje vremena volontiranja.

Studenti trebaju dokumentirati vrijeme provedeno u udruzi tako da predaju obrazac za bilježenje vremena volontiranja. Svaki puta kada studenti odlaze u udruhu, trebali bi se upisati pri dolasku i odlasku. Prije nego odu, terenski koordinator treba im potpisati obrazac za bilježenje vremena volontiranja. Svi ispunjeni obrasci, s potpisom terenskoga koordinatora za svaki posjet udruzi, trebaju se predavati nastavniku periodički i na kraju semestra. Za projekte akademskoga *service-learninga* koji se izvršavaju na nastavi (u sklopu kojih studenti ne odlaze redovito u udruhu) studenti bi trebali voditi dnevnik o broju sati posvećenom radu na projektu.

4. Provedite orijentaciju.

Terenski koordinator akademskoga *service-learninga* trebao bi provesti orijentaciju i trening na fakultetu ili u udruzi (ili na oba mjesta u dva različita termina). Tijekom orijentacije studenti će saznati što će raditi (za projekte na nastavi), odnosno kad će i kamo odlaziti (za projekte u udruzi). Tijekom orijentacije potrebno je razgovarati i o pitanjima povjerljivosti i profesionalne etike.

5. Odredite rok za početak volonterskih aktivnosti.

Studentima mora biti jasno da su obvezni ispuniti svoje obećanje udruzi. Možete im pomoći pri oblikovanju iskustva akademskoga *service-learninga* tako da odredite rok za početak volonterskih aktivnosti i za predaju ranoga "dokaza odgovornosti" (dnevnik ili obrazac koji je potpisao terenski koordinator).

Tijekom semestra

6. Provodite aktivnosti za promišljanje i pružite studentima povratne informacije o dnevnicima i drugim zadacima.

Istraživanja akademskoga *service-learning*a jasno daju do znanja da česte strukturirane prilike za povezivanje volonterskih aktivnosti s pojmovima i teorijama kojima se bavi kolegij olakšavaju učenje. Aktivnosti za promišljanje i zadaci za kritičku sintezu trebali bi se provoditi često, a mogu biti povezani i s ostalim nastavnim zadacima.

7. Evaluacija u sredini semestra.

Svi nastavnici trebali bi provesti evaluaciju kolegija u sredini semestra kako bi vidjeli kako se studenti osjećaju na kolegiju te kako bi dobili podatke o promjenama koje je potrebno uvesti kako bi se olakšao proces učenja. Dio evaluacije kolegija u sredini semestra trebao bi biti posvećen iskustvu akademskoga *service-learning*a. Rezultati evaluacije mogu biti korisni pri prilagodavanju studentskih obveza te unošenju ispravaka u način vođenja kolegija. Ovo je dobro vrijeme i za skupljanje i provjeravanje obrazaca za bilježenje vremena volontiranja koje ispunjavaju studenti. Također, ako studenti volontiraju u udruzi, posjetite terenskoga koordinatora ili ga nazovite kako biste saznali kako stvari napreduju.

8. Pojasnite završne projekte akademskoga *service-learning*a i kriterije za ocjenjivanje.

Studentima su potrebne jasne smjernice za bilo koji projekt ili zadatak koji se ocjenjuje. Imaju pravo biti obaviješteni o kriterijima za ocjenjivanje tih projekata ili zadataka (a čak i sudjelovati u njihovom stvaranju). Ako studentima napismeno date smjernice i kriterije za ocjenjivanje, tad će oni biti jasni svima.

Na kraju semestra

9. Rok za predaju završnih projekata.

Izložbe na fakultetu, izvještaji, video prezentacije, rasprave, igrokazi i druga sredstva mogu se koristiti kako bi studenti objasnili jedni drugima što su naučili. Za projekte koji su se izvršavali na nastavi, sad je vrijeme da studenti prezentiraju svoje proizvode predstavnicima udruge - to mogu učiniti na fakultetu ili u udruzi.

10. Provedite anketu o akademskom *service-learning*u nakon njegova završetka.

Još jednom, važno je prikupiti podatke o učenju i iskustvu vaših studenata. Ako ste proveli anketu o akademskom *service-learning*u prije njegova početka, onda bi se

upitnik nakon završetka trebao sastojati od istih pitanja kako biste mogli izmjeriti promjenu u stavovima studenata na kraju semestra u odnosu na početak (vidi Dodatak C). Upitnik o akademskom *service-learningu* nakon njegova završetka može sadržavati i dodatna pitanja, na primjer za provjeru novostečenih znanja. Upamtite da su studentski dnevници i projekti vezani uz akademski *service-learning* također vrijedan izvor podataka o studentskom učenju.

11. Sakupite obrasce za bilježenje vremena volontiranja.

Trebate provjeriti je li svaki student zaista izvršio svoju obvezu prema udruzi ili projektu. Također je korisno vidjeti koliko su sati vaši studenti volontirali. Može se dogoditi da saznate da su mnogi studenti premašili broj sati koji ste od njih zahtijevali.

12. Proslavite postignuća studenata potvdama, izjavom za tisak, fotografiranjem ili pismom od udruge.

Svakako u ove proslave uključite predstavnike udruge. Ovakve vrste proslava pružaju studentima, udruzi i vama vrijedan osjećaj završetka.

Nakon kolegija

13. Pošaljite pismo zahvale i potvrdu o priznanju za rad terenskom koordinadoru.

Važno je uvažiti i nagraditi naporan rad terenskoga koordinadora znakom zahvalnosti. Pisma zahvale pošaljite i drugim osobama u udruzi koje su pomagale vašim studentima. Studenti bi mogli poslati kratka pisma zahvale s podacima o tome što su dobili iz iskustva u udruzi.

14. Sastanite se s terenskim koordinadorom da porazgovarate o rezultatima evaluacija i isplanirate potrebne promjene.

Korisno je graditi trajne veze s udrugama. Dakle, preporuča se sastati se nakon što se "slegla prašina" i porazgovarati o onome što je bilo dobro, a što nije. To je pravo vrijeme za promjene koje će poboljšati partnerstvo u sljedećem semestru. Terenski koordinador ili predstavnik zajednice izvrstan su izvor podataka o tome kako da u budućnosti poboljšate iskustvo akademskoga *service-learninga* svojih studenata (vidi Dodatak G).

15. Opišite svoje učenje i reakcije vaših studenata na njega te ih objavite.

Upamtite, mnogi sveučilišni nastavnici voljeli bi čitati o vašim iskustvima u primjeni akademskoga *service-learninga*. Stoga ih opišite i predstavite na kongresu ili u članku za časopis o sveučilišnoj pedagogiji ili za časopis o vašoj disciplini.

05

Uvažavanje različitosti

Jedna je od vrijednosti akademskoga *service-learninga* dublje shvaćanje drugih i samoga sebe koje ono pruža studentima. Cairn (1993) naglašava neke od tih prednosti:

Service-learning promiče poštovanje prema različitim kulturama, spolu/rodu i tjelesnim mogućnostima.

Service-learning:

- Odražava zajedničke kulturalne vrijednosti

Svaka kultura cijeni volontiranje. *Service-learning* pruža priliku svakom studentu da izrazi te osnovne kulturne vrijednosti.

- Ističe sposobnosti svakog studenta

Svaki student može dati svoj doprinos kroz volonterske programe.

- Povećava sposobnost za djelovanje

Rad na zajedničkom cilju tijekom *service-learninga* omogućava osobama različitih sposobnosti, rasa, vjeroispovijesti i kulturnih orijentacija da podijele zajedničko iskustvo koje služi kao temelj za nova prijateljstva. *Service-learning* njeguje sposobnost za zajedničko djelovanje, za uvođenje promjena te za ispunjavanje stvarnih potreba.

- Širi vidike

Dok uče o različitim načinima za izvršavanje zadaća i rješavanje problema tijekom aktivnosti za promišljanje, među vršnjacima i odraslima grade se pozitivni odnosi te se razvija osjećaj pripadnosti istoj skupini.

- Pojačava pozitivan identitet

Uvažavanje razlika pojačava osjećaj vlastite vrijednosti i samopoštovanje.

- Promiče humane vrijednosti

Osvještavanje problema s kojima se susreću osobe s drugačijim sposobnostima i kulturnim porijeklom pomaže razviti osjetljivost na takve probleme. Izravno djelovanje u zajednici pomaže u razbijanju mitova o određenim skupinama.

- Angažira studente i potiče obrazovnu izvrsnost

Interakcija s drugima u novom i nepoznatom okružju učvršćuje važnost akademskih tema koje se uče na fakultetu te pruža studentima priliku da nadograđuju prošla iskustva novim znanjima.

- Pruža vrijedne usluge

Osvještavanje potreba zajednice vodi do razvoja učinkovitih načina da se na njih odgovori.

Akademski *service-learning* pruža priliku za promicanje poštovanja prema različitim kulturama, spolu/rodu i tjelesnim mogućnostima, no može se dogoditi i da učvrsti stereotipe i predrasude. Dužnost je nastavnika i predstavnika udruge da pomognu studentima da se pripreme za iskustvo akademskoga *service-learninga* te da ga prihvate tako da iskustvo promiče uvažavanje različitosti, a ne stereotipe.

Na primjer, ako studenti u sklopu akademskoga *service-learning*a pomažu u javnoj kuhinji, potrebno ih je pripremiti i dati im neke podatke o organizaciji i njezinim korisnicima. U protivnom bi neki studenti mogli završiti volontiranje s osjećajem da je to bilo izvrsno iskustvo i da bi željeli da i njihova djeca jednog dana dožive to isto iskustvo. Ili bi mogli završiti s još jačim uvjerenjem u istinitost stereotipa. Studenti bi trebali razumjeti temeljne razloge za postojanje javnih kuhinja jer će tek tada možda razgovarali o tome kako riješiti probleme koji stvaraju potrebu za postojanjem javnih kuhinja.

Studentima može biti teško ili neugodno komunicirati s osobama koje su drugačije od njih. Wilson, Hantz i Hanna (1995) objašnjavaju neke od poteškoća međukulturalne komunikacije.

Poteškoće međukulturalne komunikacije

- Etnocentrizam je sklonost da se na ljude iz drugih kultura gleda kroz perspektivu vlastite kulture. Skloni smo promatrati i ocjenjivati ljude s vlastitoga gledišta o tome kako bi svijet trebao funkcionirati. Kada ponašanje druge osobe odudara od naših očekivanja, pretpostavljamo da s tom osobom nešto nije u redu. Ta se perspektiva posebice odnosi na studente, koji imaju ograničena iskustva s ljudima drugačijima od njih samih.
- Jezična barijera može se definirati kao uporaba različitih jezika, no ona može postojati i među ljudima koji govore istim jezikom, ali iste riječi rabe na različite načine.
- Društvena pravila i norme različiti su za različite skupine. Poteškoće se pojavljuju kada mi ili drugi prekršimo očekivana kulturna pravila i običaje. Važno je znati da u ta pravila i običaje može pripadati i komunikacijski protokol.

Preporuča se razgovarati sa studentima o ovim poteškoćama prije nego počnu s volonterskim radom tako da mogu izbjeći negativna iskustva, kao i izbjeći da uvrijede nekoga. Wilson, Hantz i Hanna (1995) predlažu korisne strategije za sprečavanje međukulturalnih poteškoća.

Sprečavanje poteškoća

- Naučite pravila kulture ili skupine. Odnosite se s poštovanjem prema tradicijama i ne namećite svoju kulturu i sustav vrijednosti drugima.
- Pažljivo promatrajte. Nema boljega načina za razumijevanje kulture od promatranja.
- Budite tolerantni prema različitostima. Svatko od nas u glavi nosi sliku svijeta i sliku toga kakav bi svijet prema našem mišljenju trebao biti. Prihvatite druge i dopustite im da imaju vlastite stavove bez osuđivanja tih stavova kao neprihvatljivih.
- Razvijte fleksibilnost. Nemojte se osjećati ugroženima od drugih i zauzeti obrambeni stav.
- Pokažite iskreno zanimanje za razumijevanje druge kulture.

Ukratko, potičite svoje studente da budu znatiželjni umjesto da osuđuju. Pružite im prilike za strukturirano promišljanje tako da mogu razmišljati o svojim iskustvima i preispitivati svoje stavove.

06

Problemi povezani s
predstavnikom udruge, studentima i nastavnikom

Kad uključujete studente u akademski *service-learning*, treba biti svjestan problema koje bi predstavnici zajednice, studenti i vaši kolege mogli imati.

Problemi predstavnika udruge

- Studenti-volonteri možda neće biti korisni za udruhu.
- Studenti/volonteri mogu se loše ponašati, na primjer:
 - kasniti
 - biti agresivni
 - odnositi se s visine prema korisnicima
 - biti neuljudni prema osoblju i korisnicima.
- Studenti imaju puno ideja i uzbuđeni su jer ih žele provesti, no ne razumiju ograničenost resursa i financijskih sredstava udruge.
- Studentima nedostaje predanosti.
- Studentima može biti teško nositi se s različitim skupinama korisnika.
- Stavovi i uvjerenja studenata mogu doći u sukob s radom udruge ili zadaćama koje su im dodijeljene.
- Studenti možda neće biti u mogućnosti dovršiti aktivnost unutar jednoga semestra.

Problemi studenata

- Nedostatak interesa za projekt ili aktivnost
- Preopterećenost obvezama usvajanja sadržaja kolegija i sudjelovanja u *service-learningu*
- Osjećaj nedoraslosti zadaći
- Vremenska ograničenja
- Teškoća prilagodbe radu u skupini
- Stupanje u kontakt s predstavnikom udruge (problemi rasporeda)
- Ispunjavanje zahtjeva i očekivanja udruge

Problemi nastavnika

- Pronalazak udruga i volonterskih aktivnosti koje će doprinijeti usvajanju sadržaja kolegija
- Organizacija
- Objašnjavanje očekivanja drugima
- Rad s nekoliko udruga i rješavanje problema
- Pripremanje studenata na profesionalnost i prenošenje sadržaja kolegija
- Osiguravanje da su projekti ili volonterski rad dovršeni do kraja semestra, u protivnom ih moraju dovršiti sami
- Pripremanje studenata na interakciju s različitim populacijama

07

Ideje za uključivanje
akademsoga *service-learning*a u nastavu

Sljedeći popis sadrži ideje za uključivanje akademskoga *service-learning*a u nastavu. Preuzet je i prilagođen iz priručnika *Service-Learning: A Guide for College Students* (National Center for Service-Learning, ACTION, str. 87-91) i Cairnova i Kielsmeierova *Growing hope: A sourcebook on integrating youth service into the school curriculum* (1991).

Biologija

- Educirajte starije osobe o dobrim zdravstvenim i prehrambenim navikama.
- Organizirajte seminare za tinejdžere o učinku zlorabe droga na tijelo.
- Organizirajte seminare za tinejdžere o prevenciji spolnih bolesti.
- Sastavite botanički vodič o lokalnom poljskom cvijeću ili vodič kroz lokalne parkove.
- Suradujte s lokalnim društvom za zaštitu životinja, zoološkim vrtom ili prihvatilištem za životinje pomažući ozlijeđenim životinjama.
- Organizirajte prezentacije o različitim pitanjima vezanim uz znanost za mlade studente.
- Pomozite u radu botaničkih vrtova ili muzeja.

Ekonomija

- Organizirajte radionice i neformalne sastanke na kojima će oni koji već vode vlastitu tvrtku pokazati drugima kako da pokrenu svoju.
- Pomozite skupinama koje se zalažu za prava osoba koje imaju niske prihode ili su u nepovoljnom položaju iz drugih razloga.
- Organizirajte sustav pohranjivanja podataka i dnevnih operacija za malu neprofitnu organizaciju.

Hrvatski jezik i novinarstvo

- Pomozite neprofitnoj organizaciji iz zajednice pri objavljivanju biltena.
- Izradite promotivne i informativne materijale za lokalnu udrugu.
- Pomozite neprofitnoj organizaciji da promovira nadolazeći događaj ili priredbu za prikupljanje financijskih sredstava.
- Organizirajte kampanje pisanja pisama.
- Pomozite udrugama iz zajednice s pisanjem projekata.
- Nakon završetka volontiranja u udruzi iz zajednice, pišite priče, pjesme ili drame koristeći se iskustvom volontiranja kao polaznom točkom.
- Pišite pisma umirovljenicima.
- Pišite priče za male gradske novine.
- Odgovarajte na pisma Djedu Mrazu.
- Pomozite osobama koje traže posao u pisanju životopisa.

Kemija

- Objavite informacije o opasnostima od alkohola, nikotina i drugih droga u biltenu koji ćete podijeliti članovima zajednice.
- Nadzirite razine zagađenja u lokalnom zraku i vodi, vršite pritisak na industrije koje zagađuju da se pridržavaju propisa.
- Organizirajte klub mladih kemičara za osnovnoškolce.

Matematika

- Podučavajte učenike osnovne ili srednje škole matematički.
- Razvijte matematičke igre kako biste pomogli mladim učenicima da svladaju osnovne matematičke vještine.
- Provodite istraživanja o potrebama zajednice te analizirajte rezultate.
- Pomozite udrugama s mjesečnim ili kvartalnim inventurama.

Političke znanosti

- Pomozite pri registraciji glasača i educirajte ih o demokratskim procesima.
- Organizirajte forume o javnim problemima ili izbornim kandidatima.
- Radite zajedno s lokalnom upravom ili javnim ustanovama na rješavanju problema kao što su grafiti, krađa u dućanima, zloporaba droga itd.
- Pomozite pri radu mjesnih odbora.
- Pišite pisma uredniku.
- Pišite pisma stranim vladama kako biste zatražili humano ponašanje prema zatvorenicima ili volontirajte za Amnesty International u educiranju javnosti.
- Pomozite državnim službenicima da učine obrasce, dokumente i podatke privlačnima i razumljivima.
- Organizirajte radionice za informiranje članova zajednice o povijesti nekoga problema i mogućim strategijama za njegovo rješavanje.

Povijest

- Zabilježite povijest grada služeći se usmenom predajom kao izvorom.
- Razvijte strategije za pomoć djeci različitih narodnosti da razumiju vlastito porijeklo.
- Razgovarajte s umirovljenicima o njihovim iskustvima, a zatim sastavite knjižicu o povijesti zajednice. Ona se može temeljiti na događajima kao što su poplava, Drugi svjetski rat ili razvoj tehnologije.
- U suradnji s ustanovama ili udrugama organizirajte izložbe koje prikazuju kulturna postignuća i doprinose upoznavanju različitih nacionalnih skupina.
- Organizirajte prezentacije o važnim povijesnim događajima za kolege ili mlade studente.

Psihologija i sociologija

- Ako studirate razvojnu psihologiju djeteta, radite s djecom u vrtiću ili osnovnoj školi.
- Ako studirate psihologiju starije dobi, provodite vrijeme s umirovljenicima.
- Budite vršnjak-pomagač.
- Uspostavite krizni telefon ili pomozite već postojećem u pružanju usluga.
- Pomozite u programima koji nude savjetovanje za zlostavljane žene, muževe i djecu.
- Uspostavite udruhu za razmjenu podataka o volonterskim uslugama kako biste usmjerili klijente na potrebne izvore pomoći ili pomozite pri istraživanju za već postojeću udruhu za razmjenu podataka.

Računalne i informacijske znanosti

- Razvijte računalne module za učenje kojima će se služiti djeca i odrasli s mentalnim bolestima.
- Izradite program za preradu i analizu podataka za neprofitne organizacije iz zajednice.
- Pomozite neprofitnoj organizaciji da se nosi sa svojim računalnim potrebama.

Računovodstvo

- Organizirajte priredbu za prikupljanje financijskih sredstava za neprofitnu organizaciju.
- Savjetujte štićenike doma za resocijalizaciju o raspolaganju novcem.
- Razvijte sustave računovodstva za malo poduzetništvo ili za neprofitne organizacije.
- Pripremite porezne prijave za osobe s niskim prihodima ili umirovljenike.

Strani jezici

- Uporabite svoje prevodilačke vještine kako biste pomogli azilantima da izraze svoje potrebe.
- Radite u suradnji s lokalnim medijima na razvoju programa na stranim jezicima.
- Prevedite podatke koje se tiču programa udruge na jezike nacionalnih manjina.

Umjetnost

- Slikajte javne murale o temama vezanim uz zajednicu.
- Izrađujte i prezentirajte slike, skulpture itd. umirovljenicima koji su vezani za kuću, hospitalizirani ili institucionalizirani, osobama s tjelesnim invaliditetom ili drugima.
- Podučavajte slikanju djecu u domovima za nezbrinutu djecu ili starije osobe u staračkim domovima.

08

Dodatna literatura

Kurikulum

Barber, B. R.; Battistoni, R. M. (1993). A Season of Service: Introducing Service Learning into the Liberal Arts Curriculum. U: PS: *Political Science & Politics*, Vol. 26. No. 2 (June). str. 235-40.

Galura, J. (1993). *Praxis II: Service-learning resource for university students, staff, and faculty*. Ann Arbor, MI: OCSL Press.

Howard, J. (1993). *Praxis I: A faculty casebook on community service-learning*. Ann Arbor, MI: OSCL Press.

Kendall, J. C. i dr. (1990). *Combining service and learning: A resource book for community and public service*, Volume I. Raleigh, NC: National Society for Internships and Experiential Education.

Kendall, J. C. i dr. (1990). *Combining service learning: A resource book for community and public service*, Volume II. Raleigh, NC: National Society for Internships and Experiential Education.

Kraft, R. J.; Swander, M. (ur.). (1994). *Building community: Service learning in the academic disciplines*. Denver, CO: Colorado Campus Compact.

Kupiec, T. (1994). *Rethinking tradition: Intergrating service with academic study on college campuses*. Providence, RI: Campus Compact.

Lieberman, T.M.; Connolly, K. (1992). *Education and action: A guide to integrating classrooms and communities*. (2 izdanje), St. Paul, MN: COOL Press

Meisel, W.; Hackett, R. (1986). *Building a movement: A resource book for students in community service*. Minneapolis, MN: COOL Press.

Raybuck, J. (ur.). (1996). *Expanding boundaries: Serving and learning*. Columbia, MD: The Cooperative Education Association.

Stanton, T. (1990). *Integrating public service with academic study: The faculty role*. Providence, RI: Campus Compact.

Wieckowski, T.J. (1992). *Student community service programs: The academic connection. NASPA Journal*, 29(3), str. 207 - 212.

Ostalo

Axt, Debbi, (ur.). (1994). *The break away site leader survival manual. Break Away: The Alternative*. Break Connection, Nashville, TN.

Boud, D.; Keough, R.; Walker, D. (ur.). (1984). *Reflection: Turning experince into learning*. New York: Routledge.

Brookfield, S. C. (1995). *Becoming a critically reflective teacher*. San Francisco: Josey-Bass.

Clift, R. T.; Houston, W. R.; Pugach, M. C. (ur.). (1990). *Encouraging reflective practices*.

Goldsmith, S. (1995). *Journal reflection: A resource for community service leaders and educators engaged in service learning*. The American Alliance for Rights & Responsibilities, Washington, D. C.

09

Dodaci

Dodatak A

Primjer opisa sastavnice *service-learning* u sklopu kolegija

Prof. dr. sc. X

Kolegij: Izborni modeli i političke stranke

Smjernice za zadatak *service-learning*

Tijekom ovoga semestra vježbat ćemo analitičke vještine kroz analizu financiranja predizbornih kampanja političkih stranaka u suradnji s udrugom X koja se bavi nadgledanjem izbornih procesa u RH.

Ciljevi:

- Vježbati analitičke vještine i razumijevanje aspekata djelovanja političkih stranaka u državi
- Upoznati rad nevladinih organizacija koje se bave demokratizacijom i ljudskim pravima

Elementi vrednovanja:

- Volonterski sati u organizaciji X (5% ocjene)
- Analitički projekt (15% ocjene)

Kalendar događaja:

Raspored aktivnosti i predavanja/seminara.

Završni projekt:

- Analitički seminarski rad: esej od pet do sedam stranica na temu projekta
- Prezentacija eseja tijekom seminarske nastave.
- Kriteriji za vrednovanje završnoga projekta uključuju: razinu na kojoj se student koristi teorijom i praktičnim idejama s kolegija te pokazano razumijevanje različitih aspekata djelovanja nevladinih organizacija

Dodatak C

Obrasci za provedbu evaluacije o *service-learningu*

Kolegij:

Početni evaluacijski upitnik

1. Dob:

Spol: muško žensko

2. Godina studija:

prva druga treća četvrta peta

3. Smjer:

4. Ovaj kolegij pohađam jer je:

je uvjet. izborni kolegij. fakultativni kolegij.

5. Znao/la sam da ovaj kolegij uključuje sastavnicu *service-learninga* prije nego sam ga upisao.

da ne

6. Kakvi su vaši dojmovi o sastavnici *service-learninga* ovoga kolegija?
(Molimo zaokružite odgovor najbliži svojim osjećajima.)

vrlo pozitivni donekle pozitivni donekle negativni vrlo negativni

Ako da, možete li reći o kakavom je obliku volonterskoga rada ili građanskoga aktivizma bila riječ - jednokratno, višekratno volontiranje, stručna praksa, neformalno - dobrovoljna pomoć drugome, ili možete li kratko opisati o kakvim se aktivnostima radilo?)

11. Očekujete li da ćete u budućnosti, nakon ovoga semestra, posvetiti određeno vrijeme volontiranju?

da ne

12. Koristeći se dolje navedenom skalom, molimo vas odgovorite na slijedeće:

znatno su mi pomogla 5

pomogla su mi 4

donekle su mi pomogla 3

veoma malo 2

nisu mi nimalo pomogla 1

U kojoj su vam mjeri vaša prijašnja iskustva i aktivnosti izvan fakulteta omogućili da:

učite o drugim kulturama različitim od vaše

kritički promišljate o svojim vrijednostima ili eventualnim predrasudama

unaprijedite svoje pismene komunikacijske vještine

unaprijedite vlastite govorne komunikacijske vještine

unaprijedite vještine kritičkoga i analitičkoga razmišljanja

unaprijedite vještine rješavanja problema i donošenja odluka

razumijete kako zajednice žive i funkcioniraju

Komentar:

U kojoj su vam mjeri vaše iskustvo i aktivnosti na fakultetu omogućili da:

učite o drugim kulturama različitim od vaše

kritički promišljate o svojim vrijednostima ili eventualnim predrasudama

unaprijedite svoje pismene komunikacijske vještine

unaprijedite vlastite govorne komunikacijske vještine

unaprijedite vještine kritičkoga i analitičkoga razmišljanja

unaprijedite vještine rješavanja problema i donošenja odluka

razumijete kako zajednice žive i funkcioniraju

Komentar:

Završni evaluacijski upitnik

Kolegij:

Udruga:

Terenski koordinator:

Broj sati volontiranja:

I. Povezanost s kolegijem

Jesu li vam iskustvo sudjelovanja na *service-learning* projektu pomoglo da steknete bolje razumijevanje materijala i pojmova kojima se bavi kolegij? Objasnite.

Na koji se način to iskustvo razlikuje od tradicionalnoga seminarškoga rada za kolegij?

Što je najvažnija stvar koju ste naučili tijekom sudjelovanja u *service-learning* kolegiju?

Kakav je vaš stav u svezi s *service-learning* metodom kao sastavnicom ovoga kolegija? (Molimo zaokružite odgovor najbliži svojim osjećajima.)

vrlo pozitivni donekle pozitivni donekle negativni vrlo negativni

Smatrate li da je vrijedna i primjerena metoda učenja unutar ovoga kolegija?

da ne

Komentar:

II. Povezanost sa zajednicom

Nabrojite barem jedno iskustvo tijekom sudjelovanja na projektu koje je na vas imalo pozitivan utjecaj (pridonijelo je kvaliteti vaših radova, pomoglo razumijevanju nekih pojmova i sl.). Ili općenito gledano, što je bio najbolji aspekt vašega iskustva?

Koristeći se ovom ljestvicom, molimo odgovorite na ova pitanja:

vrlo mnogo 5

mного 4

donekle 3

vrlo malo 2

nimalo 1

Koliko vam je sudjelovanje u projektu omogućilo da:

kritički razmišljate o svojim uvjerenjima i predrasudama

poboljšate svoju vještinu pismene komunikacije

poboljšate svoju vještinu usmene komunikacije

poboljšate svoju vještinu kritičkoga/analitičkoga razmišljanja

poboljšate svoju vještinu rješavanja problema i donošenja odluka

razumijete kako funkcioniraju različita tijela državne vlasti

razumijete ulogu i djelatnosti različitih udruga

Mislite li da ćete započeti ili nastaviti volontirati nakon ovoga semestra?

da

ne

III.

Nabrojite dvije ili tri najvažnije aktivnosti ili zadatka koje ste obavljali tijekom *service-learning* iskustva. Zatim ocijenite svoju uspješnost u obavljanju svake zadaće služeći se ljestvicom. Ukratko objasnite svaku ocjenu.

najveća moguća 5

uspješnost vrlo dobra 4

prosječno 3

dovoljno 2

lošije nego što je trebalo biti 1

Terenski koordinator učinkovito je rasporedio aktivnosti tijekom semestra..

5	4	3	2	1
izvrsno		dobro		loše

Komentari:

S drugom bismo trebali surađivati u budućnosti

5	4	3	2	1
izvrsno		dobro		loše

Komentari:

Kako biste ocijenili pisane materijale (studentska mapa, knjige, ostala literatura) koja vam je pripremljena i dostavljena tijekom projekta?

5	4	3	2	1
izvrsno		dobro		loše

Komentari:

Postoji li nešto što se moglo učiniti da se vaše iskustvo sudjelovanja u *service-learning* projektu poboljša?

Dodatak D

Primjer evaluacije studenta od strane udruge iz zajednice

Evaluacija studenta

Ime studenta:
Udruga:
Terenski koordinator:
Telefon:
Datum:

Sustav ocjenjivanja:

6 = izvrsno / 5 = vrlo dobro / 4 = dobro / 3 = slabo / 2 = nedovoljno / 1 = nije primjenjivo

1. Dolazi redovito i točno	1	2	3	4	5	6
2. Izvršava zadaće koje su mu/joj povjerene	1	2	3	4	5	6
3. Izgleda i ponaša se profesionalno	1	2	3	4	5	6
4. Izvršava zadaće s pozitivnim stavom i dobrom voljom	1	2	3	4	5	6
5. Sposoban/na je za samostalan rad	1	2	3	4	5	6
6. Kreativno reagira na kritiku	1	2	3	4	5	6
7. Svjestan/na je svojih prednosti i nedostatak	1	2	3	4	5	6
8. Dobro se nosi s problemskim situacijama	1	2	3	4	5	6
9. Trudi se učiti o udruzi i klijentima	1	2	3	4	5	6
10. Uspostavlja dobre odnose s osobljem, klijentima i ostalima	1	2	3	4	5	6
11. Ocjena studentskoga rada	1	2	3	4	5	6

Dodatni komentari

Suglasan sam da moji komentari budu uporabljeni za ocjenjivanje studentskoga rada.

Potpis _____

Datum _____

10

Literatura

Alpena Volunteer Center. (1990). *The service-learning center: Faculty guide*. Alpena, MI: Alpena Community College.

Cairn, R. (1993). *Learning by giving: K-8 service-learning curriculum guide*. St. Paul, MN: National Youth Council.

Cairn, R. W.; Kielsmeier, J.C. (ur.). (1991). *Growing hope: A sourcebook on intergrating youth service into the school curriculum*. Roseville, MN: National Youth Council Leadership.

Corporation for National and Community Service (1990). National and Community Service Act of 1990.

Crab, F. (1994). Service learning and educational reform. Presented at the Michigan Association of Teacher Educators Conference.

Fenstermacher, B. (1990). Infusing service-learning into the curriculum. U: Kendall, J.C. i dr. *Combining service and learning: A resource book for community and public service*. Volume II. Raleigh, NC: National Society for Internships and Experiential Education. Str. 194-197.

Ferguson, N. (1996). Criteria for an environmental psychology experiential learning site. U Littlefield, V.M.: *Community service-learning at Augsburg College: A handbook for instructors*. Augsburg College.

Howard, J. (1993). Community service learning in the curriculum. U Howard, J. (ur.): *Praxis I: A faculty casebook on community service learning*. Ann Arbor, MI: OCSL Press. Str. 3-14.

Kraft, R. J.; Swander, M. (ur.). (1994). *Building community: Service-learning in the academic disciplines*. Denver, CO: Colorado. Campus Compact.

Kolb, D. (1984). *Experiential learning.: Experinece as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Marcus, G. B., Howard, J.; King, D.C. (1994). *Integrating community service with classroom instruction enhances learning: Results from an experiment*. Educational Evaluation and Policy Analysis.

Sigmon, R. L. (1994). *Serving to learn, learning to serve. Linking service with learning*. Council for Independent Colleges Report. National Youth Leadership Council (1991).

Bilješke

